UDK 929Šegvić, K.
94(497.5)"1943/1945"(093.3)
Izvorni znanstveni rad
Primljeno: 15. listopada 2015.
Prihvaćeno za objavljivanje: 12. siječnja 2016.

DNEVNIK KERUBINA ŠEGVIĆA 1943. – 1945.

Stjepan MATKOVIĆ, Zagreb –Tomislav JONJIĆ, Zagreb

Autori objavljuju kritički priređen Dnevnik Kerubina Šegvića, koji je taj renomirani i tada već ostarjeli svećenik povremeno pisao između siječnja 1943. i svibnja 1945. godine. U uvodnome tekstu priređivači Dnevnika donose i pregled osnovnih podataka vezanih uz taj izvorni dokument i autorovu karijeru, koja je bila popraćena njegovom višeslojnom ulogom u javnome, osobito kulturnome i političkome životu. Dnevnik je popraćen bilješkama i relevantnim bibliografskim jedinicama, a priloženo mu je i jedno Šegvićevo pismo koje rasvjetljava njegove poglede na aktualne probleme nekih političkih kretanja u Nezavisnoj Državi Hrvatskoj i time nadopunjuje njegove dnevničke bilješke.

KLJUČNE RIJEČI: *dnevnik, Drugi svjetski rat, Zagreb, Nezavisna Država Hrvatska.*

U zagrebačkoj Nacionalnoj i sveučilišnjoj knjižnici, koja u svom fundusu čuva pisanu ostavštinu istaknutoga katoličkog svećenika, književnika i književnoga kritičara, publicista, povjesničara i političara Kerubina Šegvića (1867. – 1945.), pod signaturom R 5304 nalaze se njegovi slabo poznati dnevnički zapisi. Šegvićev je Dnevnik nastao tijekom druge polovice Drugoga svjetskog rata, dakle, u vrijeme Nezavisne Države Hrvatske, kad se ratna sreća već okrenula, a prvotno oduševljenje pisca Dnevnika za novoproglašenu hrvatsku državu i njezino političko vodstvo splasnulo, pa je njegove nekadašnje panegirike zamijenilo razočaranje, povremeno i rezignacija.

Premda je necjelovit i po opsegu skroman, Šegvićev je Dnevnik ipak vrijedan istraživačke pozornosti i stručne rasprave. Tomu je više razloga. Prvi počiva u činjenici da su ti zapisi nastali iz pera prominentne osobe s živopisnom i iznimnom bogatom prošlošću, pa time pružaju važno, upravo nezaobilazno gradivo za njegov životopis. Šegvić, doduše, ne ulazi u vodeće osobe hrvatskoga kulturno-političkog života svog doba, ali su njegova uloga i utjecaj bili toliki da svakako zaslužuje pomniju i obuhvatniju obradu. Drugi razlog je opće prirode i proizlazi iz svijesti o tome da kod nas (svakako i zbog višedesetljetne vladavine diktatorskih i totalitarnih režima koji su već svojim postojanjem obeshrabrivali istaknute pojedince da papiru predaju svoje misli i ideje) nije

sačuvano mnogo dnevničkih zapisa. Zato je svaki dnevnik sam po sebi dragocjen prilog popunjenju mozaika naših predodžaba o nekom razdoblju, jer redovito baca novo svjetlo na često zatamnjene povijesne okolnosti i time pruža istraživačima poticaje za rekonstruiranje i možebitno reinterpretiranje niza pojedinosti koje potom mogu utjecati i na revaloriziranje postojećih zaključaka u odnosu na one koji su do tada prevladavali. Treći se razlog odnosi na tumačenje dramatičnih zbivanja tijekom Drugoga svjetskog rata iz specifičnoga kuta gledanja, jer takav tip izvora, unatoč svim nedostatcima, pa i povremenim oslanjanjima na glasine i dojmove, može pridonijeti boljem i potpunijem razumijevanju društvene klime, pa i poznavanju različitih odnosa među brojnim sudionicima javnog života.

Ima u hrvatskoj kulturnoj i političkoj povijesti zapisa koji se nazivaju »dnevničkima« (pa se takvima smatraju i u stručnoj literaturi), iako je i površnijim pregledom lako ustanoviti da su nastali godinama, pa i desetljećima *post festum*. S druge je strane poznato da sastavljači dnevnika u pravome smislu riječi, a pogotovo pisci memoara, gledaju na događaje i njihove aktere ponajprije iz vlastite perspektive, redovito uveličavajući i uljepšavajući vlastitu ulogu. Na taj način mogu utjecati i na čitatelje – čak i one koji nisu potpuni historiografski nevježe – da prihvate njihove, često jednostrane poglede. To će biti slučaj osobito onda kad se dnevničko-memoarski zapisi podudaraju s čitateljevim uvjerenjima ili podupiru njegove predodžbe. Međutim, upravo je zadaća povjesničara da svojim kritičkim pristupom provjere jesu li i u kojoj mjeri pojedini memoaristi ili kroničari posegnuli za iskrivljavanjem povijesne stvarnosti. Pritom se ne staje na pukoj konstataciji te činjenice. Jer, nisu rijetke situacije da utvrđenje toga čestoga i ljudski shvatljivoga, ali historiografski nedopustivoga ponašanja pomogne dubljem shvaćanju povijesnih procesa, budući da se nameće pitanje o tome je li taj memoarist ili kroničar zastranio samo zbog proteka vremena i slabosti ljudskoga pamćenja, ili možda baš zbog toga da neke događaje i osobe svjesno prikaže u krivome svjetlu. Jer, i bajke se rijetko pripovijedaju samo radi pripovijedanja.

Šegvićev dnevnik ima sve odlike dnevnika jednoga inteligentnog i pronicavog promatrača, donekle i sudionika događaja, ali nije oslobođen nedostataka kakvi obične prate taj tip zapisa. Iz dijela dnevničkih bilježaka razvidno je da je Šegvićeva nakana vođenja osobnog dnevnika rođena još 1884., dakle u njegovoj 17. godini života, na poticaj franjevačkog provincijala provincije sv. Jeronima. Za tu je svrhu Šegvić dobio, kako sam piše, »dvije debele knjige«. No, ustvari riječ je o jednoj bilježnici s tvrdim koricama koja mu je prvo vrijeme poslužila za bilježenje različitih zapisa, uglavnom ispisa iz djela domaće i svjetske književnosti. Tako se u prvom dijelu nalaze ispisi mladog svećenika iz Dantea, Shakespearea, Leopardija, Schillera, Vergilija, Katona, Šenoe, Lamartinea, Harambašića, Goethea, Chateaubrianda, De Maistrea, Castelara, Stuarta Milla, Pascala i Bossueta. Oni kojima je poznato da je Šegvić bio među najstrasnijim i najenergičnijim sudionicima polemika koje su na prijelazu iz 19. u 20. stoljeće vodili pristaše i protivnici moderne, iz tih će bilježaka lakše shvatiti s kakvom se temeljitošću taj mladi svećenik pripremao za obračun s odbljescima kulturne borbe (*Kulturkampf*) u hrvatskim zemlja-

ma i reperkusijama toga europskoga ideološkog sukoba na hrvatske vjersko-crkvene, kulturno-umjetničke i političke prilike i odnose. K tome je korisno primijetiti da u tom dijelu nema bilježaka iz historiografske literature, premda će kasnije Šegvić biti prepoznatljiv i po svojim povijesnim radovima. I oni će redovito imati jasnu polemičku crtu, onu istu koja je Šegvića odlikovala dok se kao mlad čovjek okušavao na književnome području, području koje je njemu, kao i nemalome broju drugih mladih hrvatskih intelektualaca, bilo ulaznicom u javni i društveni život.

Iz prve Šegvićeve dnevničke bilješke može se zaključiti da su ti zapisi počeli nastajati 1885. godine prigodom njegova boravka u Zadru. U tom je gradu pohađao gimnaziju, a njegovo zanimanje za pjesništvo ilustrira i činjenica da su u dnevnik unesene i dvije njegove pjesme: *Na smrtnom rastanku* (10. travnja 1894.) i *Nad liesom* (30. rujna 1894.). U kontekstu pak njegova kasnijeg pristajanja uz pravaštvo i ulaska u politički život vidi se Šegvićeva sklonost prema bilježenju Harambašićevih stekliških davorija i poneke Starčevićeve sentencije. Zatim slijedi dnevnik koji svojim sadržajem pokriva dio razdoblja iz Drugoga svjetskog rata, a na kraju se nalaze manje i nepovezane bilješke vezane uz dvije odvojene povijesne epizode: prva upućuje na klice jednog od pravaških raskola iz 1907. godine, koji je se odnosio na sukobe između pristaša i protivnika političkog smjera Josipa Franka, a druga na Šegvićev boravak u Privremenome narodnom predstavništvu u Beogradu 1919. godine, kad je on kao predstavnik Starčevićeve stranke prava bio izabran da u toj ustanovi sudjeluje u polaganju temelja novoosnovanog Kraljevstva Srba, Hrvata i Slovenaca. Nije na odmet spomenuti još jednu činjenicu. Šegvić je tijekom splitskog procesa iz 1925., koji predstavlja malo spominjanu, a neobično važnu epizodu njegova života, pred sudom tvrdio da ne može dokumentirati svoju obranu, jer su u njegovoj kući na Šolti vlasti dva puta izvršile premetačinu i zaplijenile brojne dokumente.[1] Naveo je da su među zaplijenjenim materijalima bili njegovo pismo upućeno ministru vojske i mornarice generalu Stevanu Hadžiću, neka Trumbićeva pisma, pisma crnogorskog kneza Nikole i dva brzojava kralja Aleksandra, kao i neki važni rukopisi koji su se odnosili na njegov udio u radu Hrvatske zajednice.[2] U sačuvanoj korespondenciji i ostalim dokumentima iz Šegvićeve ostavštine tih izvora nema.

Iz te su ostavštine najvažniji sačuvani fragmenti ratnog Dnevnika. Razvidno je da Dnevnik dosad nije bio nepoznanica u literaturi, no nikada nije objavljen u cjelovitom obliku. Fragmentarnim bi se prikazima i izvadcima moglo štošta prigovoriti. Tako se u nedavno objavljenoj knjizi *Aporije književnosti i povijesti: Polemike, studije i članci*, koju je za tisak priredio poznati književni povjesničar i književnik Božidar Petrač, dogodila neobična stvar. Naime, Petrač je u pogovornim »Napomenama priređivača« naveo da je u Trezoru Nacionalne i sveučilišne knjižnice »pronašao dragocjene podatke o Šegvićevu

[1] Šegvić je radio od 1924. godine u uredništvu splitske *Hrvatske Riječi* sve do primjene Obznane na Hrvatsku republikansku seljačku stranku i zatvaranja koje je završilo njegovim izvođenjem pred sud i osudom na tri mjeseca zatvora po odredbama Zakona o zaštiti države. Splitski proces je bio primjer aktivnog otpora vladajućem režimu. Nakon procesa Šegvić se povukao na Šoltu, gdje je napisao svoje djelo o Tomi Splićaninu.

[2] »Splitski proces na temelju Obznane«, *Hrvatska sloga*, br. 45, Split, 21. 3. 1925., str. 2.

Dnevniku«. Slijedom toga Dnevnik je uvršten i u *Aporije* (str. 409-414). Međutim, tamo je objavljena znatno kraća verzija, a da nijednom riječju nije objašnjeno zašto se posegnulo za takvim kljaštrenjem izvornoga teksta uslijed čega je u velikoj mjeri tekst okrnjen, a time i onemogućen puni uvid u Šegvićevo ratno iskustvo. Uz to, prepisani tekst obiluje pogrješkama.[3]

Drugi autor kojemu je bio poznat izvornik Šegvićeva Dnevnika je pravnik i povjesničar Frano Glavina. Podatak o tome donio je Ivan Mužić u knjizi *Pavelić i Staljinova ponuda priznanja NDH* (Split, 2015.), u kojoj se na str. 88–89 prenosi kratak odlomak iz Dnevnika kao potkrjepu tezi da je Šegvić kao »svojedobni pouzdanik« Pavelićev izrazio »potpuno razočaranje politikom Poglavnika«. Mužić je s pravom, zaslugom Glavine, zapisao da je Šegvićev rukopis veoma teško čitljiv, a spomenuti odlomak, kojim se poslužio za dokazivanje navedene teze, nalazi se na 147. stranici Šegvićeva Dnevnika te ga je donio prema Glavininu čitanju. Glavina ga je, po svemu sudeći, korektno pročitao, iako odlomak sam po sebi ne odaje opći duh Šegvićevih dnevničkih bilježaka, pa čak ni atmosferu iz svibnja 1945. godine, u kojoj je konkretni zapis možda nastao.[4]

Štoviše, taj odlomak umnogome odudara od općeg Šegvićeva raspoloženja iz ratnoga doba, kako je ono ovjekovječeno u Dnevniku. Upravo zbog toga što se taj izvor koristio selektivno i fragmentarno, odlučili smo objaviti integralnu verziju dijela ratnog Dnevnika, jer smo uvjereni da se jedino na taj način može dobiti cjelovitiji uvid u Šegvićeva stajališta i raspoloženja koja su se mijenjala, a dijelom i prilagođavala ratnim odnosno vojno-političkim događanjima.

Dnevnik sadrži dvostruku numeraciju: str. 1-19+4 i str. 125-147, pri čemu se prva numeracija odnosi isključivo na povremeno vođenje dnevnika tijekom Drugoga svjetskog rata u razdoblju od 29. siječnja 1943. do 7. svibnja 1945. godine, dok druga slijedi oznaku stranica od početka bilježnice nadalje. Dnevnik je pisan rukom, i to rukopisom čija se autentičnost može potvrditi usporedbom sa Šegvićevim pismima. Na vrhu prve stranice Dnevnika pribilježeno je rukom (i to ne Šegvićevim rukopisom!) da nedostaje nekoliko listova, što se može povezati i s podatkom da prvo poglavlje sačuvanog Dnevnika započinje rimskim brojem tri (III). Pretpostavlja se da je riječ o napomeni nepoznate osobe koja je pregledavala Šegvićeve dokumente nakon njegova poratnog uhićenja, saslušanja i suđenja.

Je li Šegvić očekivao takav rasplet – pa možda posljednje bilješke u Dnevnik unio pod dojmom obnove Jugoslavije i pobjede jugoslavenskih komunista, dakle, u strahu i u želji da mu Dnevnik pomogne obraniti se od optužaba i prijetnji – danas se ne može sa sigurnošću utvrditi. No, to nesumnjivo znači da su postojala još dva poglavlja dnevničkih zapisa

---

[3] Na primjer, predsjednik Hrvatskog sabora Bogdan Medaković postao je »Tadašnji vijećnik dr. Kadaković« (!), a ravnatelj Ureda Hrvatskog državnog sabora dr. Gjuro Kumičić preimenovan je u dr. Kuzmičića (!). Vidi: *Aporije književnosti i povijesti: Polemike, studije i članci*, B. Petrač (prir.), Zagreb, 2013., str. 413 i 414.

[4] Kao što će se vidjeti u nastavku, teško je sa sigurnošću zaključiti da je Šegvićev zapis od 6. svibnja 1945. doista nastao tog dana. U njemu se, naime, nalaze i tvrdnje za koje je teško pretpostaviti da su autoru tog dana doista bile poznate.

iz doba Drugoga svjetskog rata. Teško bi bilo dokučiti razlog zbog kojega bi ih jugoslavenske vlasti uništile. Ako ih je u vrijeme ulaska Jugoslavenske armije u Zagreb uništio sam Šegvić – na način i zbog istih onih razloga zbog kojih su, primjerice, u nekim župnim uredima ili samostanima uništene kronike koje se odnose na to doba – onda bi bilo prilično jasno da sadržaj tih dvaju poglavlja nije bio po ćudi novom jugoslavenskom režimu, ili je bio nezgodan za samoga autora.

Ipak se može pretpostaviti da je prvo poglavlje, ili bar jedan njegov dio, zapravo trebalo biti istovjetno Šegvićevim zapisima koji su 1943. godine tiskani kao brošura pod naslovom *U prvim mjesecima stvaranja N.D.H. Moje poslanje u Italiju 7. IX. – 24. IX. 1941.* Na to upućuje činjenica da je na dnu naslovnice te brošure naznačeno je riječ o dnevniku, a u uvodnom se tekstu jasno kaže da je posrijedi doslovni prijepis dnevnika. Da je doista riječ o doslovnom prijepisu, pokazuje i sačuvani primjerak koji je pohranjen u Zbirci izvornog gradiva u Hrvatskom državnom arhivu, uz naznaku da je pisan na pisaćem stroju, tako da za razliku od kasnijih dnevničkih zapisa nije ostao sačuvan nikakav rukopis.[5] Ipak valja primijetiti jednu razliku između toga dijela dnevničkih zapisa i onoga koji objavljujemo ovdje: dnevnik s puta u Italiju pisan je opširnije, ležernijim stilom i s puno opaska i digresija, mjestimice i s literarnim pretenzijama; dnevnički zapisi iz 1943. – 1945. kratki su i lapidarni, naglašeno dokumentarni i pisani u jedva prikrivenom grču.

U svakom slučaju, postoji praznina u Šegvićevim bilješkama za razdoblje od kraja rujna 1941. do kraja 1942. godine. Nju je zasad nemoguće popuniti, a nije sigurno ni da su dnevnički zapisi iz tog doba nadživjeli slom NDH, iako bi baš oni pokazivali što je i kako je njihov autor mislio u vrijeme kad su se vidjeli svi nedostatci i problemi ratne države, a pobjeda jugoslavenskih komunista još nije bila na obzoru. Rješenje problema se ne nazire, jer se ne zna točno što su sve predstavnici jugoslavenskih komunističkih vlasti oduzeli uhićenom Šegviću, budući da nije sačuvan popis imovine koja mu je konfiscirana. Ta imovina očito nije bila samo materijalne naravi.[6]

Doduše, spomenuta brošura *U prvim mjesecima stvaranja N.D.H.* završava poglavljem koje je naslovljeno »Kasniji dodatak« i nosi nadnevak 24. lipnja 1943. godine. No, po sadržaju to je isključivo Šegvićeva kratka rekapitulacija talijanskog odnosa prema Hrvatima, bez nizanja dnevničkih zapisa. Na kraju Dnevnika koji objavljujemo priloženo je i jedno sačuvano Šegvićevo pismo iz travnja 1943. godine upućeno ustaškom doglavniku i predsjedniku Hrvatskoga državnog sabora za 1942. godinu, Marku Došenu, koje je po svom sadržaju važan prilog razumijevanju autorova stajališta o hrvatskoj državnosti i o političkim kretanjima tijekom toga ratnog doba.

---

[5] Hrvatski državni arhiv, HR-HDA-1549, Zbirka zapisa upravnih i vojnih vlasti NDH i Narodnooslobodilačkog pokreta ZIG NDH, I-93, fol. 480-524.

[6] U uvodnom dijelu Šegvićeva saslušanja neimenovani istražitelj (»isljednik«) bilježi da je zaplijenjena »njegova arhiva«. Vidi: Hrvatski državni arhiv, HR-HDA-1561, Služba državne sigurnosti RSUP SRH, Predmet: prislušanje Kerubina Šegvića, Zapisnik od 16. VI. 1945. g., str. 1.

Dio ratnog dnevnika Kerubina Šegvića

[str. 1/125]

III. Sužanjstvo[7]

29. I. 1943. Dnevnik.

Koliko puta sam započeo pisati »Dnevnik«. U tu svrhu mi je darovao M. p. [mnogopoštovani] o[tac] Jerolim Maroević onda (1884) provincial sv. Jerolima dvije debele knjige.[8] Niti sam imao snage tvrdo započeti, niti uztrajati. Sada kad sam već ušao u 76. u godinu života htio bih nadoknaditi propušteno. Ako bude u meni uztrajnosti sada, kad je nije bilo u mladosti. Bože daj!

30. I.

Ako nisam pisao »Dnevnik« kao Kvaternik, ali sam bilježio iz knjiga koje sam čitao, mnogo liepih misli, koje su ganule moju mladu dušu.[9] Kako se vidi iz gornjih stavaka.[10] Vrlo je jak odjek iz Berlina i Sofije u cielomu Zagrebu. Iz Berl.[ina] odjekuje proslava desetgodišnjice nastupa Hitlerizma u Njemačkoj, a iz Sofije odjekuje proslava 49 godišnjica rodj. [endana] Borisa.[11] Hrvati trebaju oslona pa se drže prijatelja, gdje ih nadju. Gradjanstvo sa zebnjom iščekuje viesti sa istočnog ratišta, kao i viesti o čišćenju gube četničko komunističke. Ne da mi se slušati radio emisije. Bože, budi nam milostiv.

31. I. N.

Dakle su se i žene stavile u službu rata: od 18 do 55 god. u cieloj Njemačkoj.[12] Italija sliedi primjer Njemačke. Službene emisije hrabre slušače. Kroz 1943. treba ili pobjediti

---

[7] Kao što je spomenuto, očito je da su prva dva poglavlja istrgnuta iz knjige (bilježnice). Na vrhu prve stranice piše (Nedostaje nekoliko listova!).

[8] Jerko Marojević (Stari Grad na Hvaru, 1812. – Kotor, 1893.), provincijal Franjevačke provincije sv. Jeronima. Vidi: *Hrvatski franjevački biografski leksikon*, Franjo Emanuel Hoško et al. (ur.), Zagreb, 2010., str. 365.

[9] Šegvić ovdje aludira na višesveščani dnevnik Eugena Kvaternika na temelju čijih izvadaka je i sam priredio i objavio dvije knjige: *Prvo progonstvo Eugena Kvaternika: godine 1858.-1860.: prilog za najnoviju hrvatsku povijest* (Zagreb, 1907.) i *Drugo progonstvo Eugena Kvaternika: godine 1861.-1865.: prilog za povijest konspiracije naroda proti Austriji* (Zagreb, 1907.). Način na koji je on priredio dijelove Kvaternikova dnevnika izazvao je različite primjedbe već kod suvremenika, a još više u kritičkoj historiografiji. Kvaternikov dnevnik, nažalost, još nije objavljen.

[10] Na prethodnih 120 listova svoga Dnevnika Šegvić – koji je još od mladih dana bio poznat po književnokritičarskom djelovanju i dosta sustavnu praćenju stranih, poglavito romanskih književnosti – bilježio je bez navođenja datuma zapise iz različitih književnih djela i to pretežito onih na talijanskom jeziku, a u znatno manjoj mjeri na francuskom i starogrčkom. Manji dio pisan je i na hrvatskome.

[11] Tadašnji poslanik Nezavisne Države Hrvatske u Bugarskoj, dr. Vladimir Židovec izvijestio je o proslavi Careva rođendana i svečanoj službi Božjoj, koja je održana 30. 1. u crkvi sv. Aleksandra Nevskog, Vidi: *Poslanstvo NDH u Sofiji. Diplomatski izvještaji 1941.–1945*., sv. 2, Nada Kisić KOLANOVIĆ (prir.), Zagreb, 2003., str. 194. Vidi i: »Svečana proslava 49 rodjendana Njegovog Veličanstva bugarskog cara Borisa III.«, *Hrvatski narod*, br. 645, 31. 1. 1943., str. 3.

[12] *Hrvatski narod*, br. 645, 31. 1. 1943., str. 14, sažeto prenosi agencijske vijesti, odnosno poruke govora Fritza Sauchela, glavnog opunomoćenika za službu rada, koji je održan u Weimaru u sklopu zbora NSDAP o prijavi muškaraca i žena u obranu Reicha.

i[li] poginuti. Na Jelačićevu trgu racija 6-8 pop.[odne]. Tko će pročistiti gubu, koja se je uvukla u naš grad?

1. II. p. n.

Javljaju, da je Führer odlikovao gen.[erala] Paulusa u Staljingradu.[13] A ovaj se je već predao boljševicima. U Italiji je nastala promjena u vrhovnom zapovjedništvu vojske. Zlo![14] Partizani u gradu dižu glavu.[15] Zagreb je pun vojske. Za što je ne šalju na front?!

* Na početku sljedeće stranice nalazi se prilijepljen izrezak iz novina sljedećeg sadržaja: Zahvala. Vlč. mladomisnik D. A. Jakić[16] priobćuje nam zahvalu, u kojoj najoduševljenije izrazuje čuvstva harnosti svima onima koji ga se sietiše sretnom prigodom njegove mlade Mise, a osobito zahvaljuje mladeži i prijateljima, duhovnog stališta, želeć da »Majka crkva bude mogla imat obzir mladih levita, koji će ju štitom dobre volje i rada moći u ovo burno doba štitit i branit kano brižnu majku svoju«.»Domovina pak, veli im rodoljubno, koja se kroz klance jadikovce vere, našla u vam sive sokolove.«

* Šegvić je uz ovaj izrezak svojeručno nadopisao: Ovo je tiskano u »Katol.[ičkoj] Dalmaciji« g. 1886. D. Ante Jakić kasnije izdavao u Puli »Diritto Croato«, za tim u Trstu »Pensiero Slavo« i »Pensée Slave« u službi Rusije plaćen od prokuratora Pobjedonoščeva[17] napadao Katoličku crkvu, pokušao raskol u Istri i koješta drugo. Pri koncu života se je pomirio s Crkvom. Bog mu prosti!

[str. 2/126]

2. II. 1943.

Danas je dakle na čistu: Staljingrad je od strane Boljševika ponovno zauzet makar u ruševinama. Hrabri branitelji su poginuli, nakon što su ostali bez hrane i oružja.[18] U stanovima pristaša Boljševika, a osobito protivnika Hrvatske i ustaškog režima danas se slavi isto onako kako smo mi, Grivičić[19] i ja, slavili 10. X. 1934. smrt »Blaženo počiv-

---

[13] O odlikovanju general-pukovnika Friedricha Paulusa, zapovjednika šeste vojske u: »Priznanje herojima Stalingrada«, vidi izvješće u: *Hrvatski narod*, br. 646, 2. 2. 1943., str. 8.

[14] Koncem siječnja 1943. generala Uga Cavallera (1880. – 1943.) na mjestu šefa glavnog stožera Vrhovnog zapovjedništva talijanske vojske (*Comando Supremo*) zamijenio je general Vittorio Ambrosio (1879.-1958.). To je imenovanje, kako je brzojavkom od 1. 2. 1943. u Berlin javio njemački poslanik u NDH Siegfried Kasche, u Zagrebu izazvalo veliku zabrinutost, jer je Ambrosio kao zapovjednik talijanske Druge armije pokazivao krajnju nesklonost prema Hrvatima. Bogdan KRIZMAN, *Pavelić između Hitlera i Mussolinija*, Zagreb, 1980., str. 493.

[15] Nije jasno, na koje »partizane u gradu« Šegvić misli: jesu li to komunisti i njihovi simpatizeri, ili se cilja na sve one koji su protivnici režima.

[16] Više o Antunu Jakiću (1860. – nepoznat datum i mjesto smrti) vidjeti redakcijsku natuknicu o njemu u: *Hrvatski biografski leksikon*, sv. 6, Zagreb, 2005., str. 252.

[17] Konstantin Petrovič Pobedonoscev (Константин Петрович Победоносцев) (Moskva, 1827. – Sankt Peterburg, 1927.), ruski pravnik i carski savjetnik, poznat i kao simbol ruskog konzervativizma u vrijeme cara Aleksandra III. Ovdje se titula prokuratora odnosi na položaj ober-prokurora koji je bio svjetovni, državni činovnik i carski predstavnik u Svetom praviteljstvujušćem sinodu u Ruskoj pravoslavnoj crkvi.

[18] Šegvić braniteljima Staljingrada naziva Nijemce i njihove saveznike – od bijelih (protukomunističkih) Rusa do Hrvata, što se može čitati u ključu njegova pogleda na protukomunističko europejstvo.

[19] Leonardo (Leo) Grivičić (Perušić, 18. 4. 1891. – Buenos Aires, 1. 11. 1948.). Vidi o njemu: Goran Ante BLAŽEKOVIĆ, »Grivičić, Leo«, *Tko je tko u NDH. Hrvatska 1941.–1945.*, Zagreb, 1997., str. 140–141.

šega« Aleksandra[20]. Premda je pad Staljingrada jedna neizbježiva epizoda ovoga rata, od koje se ne treba bojati, ipak smo pokunjeni mi, slavitelji 10. X. 1934.

3. II. -43.

Poslao sam pismo Dru. A. Nikšiću[21] za jednu preporuku. Ovom prigodom sam istaknuo nepodobštine u javnoj upravi, koje potiču iz pomanjkanja odgoja javnih službenika, iz pomanjkanja nužne kvalifikacije. Poglavnik je čudotvorac, kad izgradjuje državu s ovako nesposobnim ljudima. Uzeo je u službu nevaljalce, djecu bez iskustva.

Danas je javio glavni stan Reicha tragični svršetak VI armije u Staljingradu, a u njoj i jedne divizije njemačkog protuavijonskog topništva, jedne divizije Rumunja i jedne regimente Hrvata.[22] S nami su.[23] Molit ću se za njih pri sv. Misi. Mnogi se u gradu vesele neuspjehu Niemaca, tvrdeći da će pobjediti Engleska i Amerika. Budale. Boljševici ne liju krv za Anglosase, nego za svjetsku revoluciju.

4. II.

Sinoć u franjevačkoj dvorani Dr. Walter Gross,[24] držao je dugo predavanje: Rassenpolitische Grundlagen.[25] Dalo bi se mnogo prigovoriti.[26] Svećenika nisam vidio.

[str. 3/127]

Poglavnik je odredio crninu 4-6 za poginule u Staljingradu. Ali o zadušnicama ni govora![27]

Grivičić je zajedno sa Šegvićem bio u Hrvatskoj zajednici.

[20] Jugoslavenski kralj Aleksandar Karađorđević ubijen je 9. listopada 1934. u atentatu u Marseilleu, koji su izveli pripadnici ustaške organizacije i VMRO-a. Šegvić je u to vrijeme uređivao zagrebačku *Hrvatsku smotru*, kojoj je bio i pokretač. U *Hrvatskoj smotri*, br. 11-12 (studeni-prosinac) 1934. objavljen je nepotpisan umjetnički prilog »Viteški kralj Aleksandar I. Ujedinitelj«. Prilog nije paginiran.

[21] Ante Nikšić (Gospić, 8. VI. 1892. – Pilar/Argentina, 28. I. 1962.), pravnik i političar. Kao odvjetnik, odnosno sudac, radio je u različitim gradovima. U mladosti pravaš, kasnije pristaša Hrvatske zajednice. S Pavelićem se poznavao iz studentskih dana, a ustaškome pokretu pristupio prije rata. U njegovu je karlovačkom stanu Pavelić odsjeo pri povratku u Hrvatsku i boravio tijekom pregovora s talijanskim i njemačkim predstavnicima koji su se odnosili na priznanje NDH. U lipnju 1941. imenovan velikim županom, a od kolovoza 1942. do travnja 1943. bio ministar unutarnjih poslova. Potom jedno vrijeme službovao u diplomaciji, a 1945. godine ostao u izbjeglištvu.

[22] »Simbol europske borbe i europskih žrtava«, *Hrvatski narod*, br. 649, 4. 2. 1943., str. 1. U članku se piše o jednoj hrvatskoj pukovniji i dvjema rumunjskim divizijama.

[23] »S nama je!« odnosno »S nama su!« uobičajeni je poklik kojim su se pripadnici ustaškog pokreta opraštali od poginulih ili umrlih suboraca. Nije istraženo je li taj poklik izvorno ustaški ili je skrojen po uzoru na talijanski fašistički »Presente!«.

[24] Dr. Walter Gross (Kassel, 21. 10. 1904. – Berlin, 25. 4. 1945.), pročelnik rasno-političkog ureda NSDAP iz Berlina. Gross je doktorirao medicinu u Göttingenu i nakon dolaska nacista na vlast specijalizirao pitanja rasne higijene. U Zagrebu je održao predavanje u organizaciji Hrvatsko-njemačkog društva. O tom predavanju izvijestio je dnevnik *Hrvatski narod* u članku »Samo narodu čiste rase osiguran je napredak u novoj Europi«, br. 649, 5. 2. 1943., str. 6.

[25] Predavanje je najavio *Hrvatski narod*, br. 643, 29. I. 1943., str. 4. Opširniju reportažu o predavanju isti je list dobio pod naslovom »Samo narodu čiste rase osiguran je napredak u Novoj Europi« u br. 649 od 5. 2. 1943., str. 6. Nije posve jasno zašto je predavanje održano u franjevačkim prostorijama.

[26] Šegvić je, uz dr. Stjepana Buća, bio najpoznatiji pristaša tzv. teorije o gotskom podrijetlu Hrvata.

[27] U sastavu hrvatskih postrojbi na Istoku nisu bili samo katolici. Zanimljivo je da je Šegvić od državnog poglavara očekivao da naloži održavanje zadušnica, dakle, vjerskoga katoličkog obreda.

6. II s.

Napisao za O. Gregoria Giovardi (?)[28] postulatora cause o Lina Maupas[29] moje uspomene na P. Linu. Znatiželjan sam kako će ih shvatiti. Dok smo živjeli zajedno u samostanu u Kopru i u Zadru, nije dao nikakova znaka svetosti. Dapače sam mnoge nepristojnosti od njega naučio. Svetac se ne rađa, nego postaje mukom. Kip koji se djela dlietom, a ne slieva na kalup.

7. II n.

Danas sam govorio u crkvi R. I.[30] o sjemenu što što ga je posijao Karl Marx na njivi Gospodinovoj, da uguši zdravo sjeme Božje. Hrvati se ponosno sjećaju žrtava palih u borbi proti kukolju posijanom od Židova K. Marxa. Ali koja li vajda od 1 minute šutnje? Jedna minuta molitve za duše palih u Staljingradu i na drugim bojištima. Molimo se za njih, da njihova krv ne bude uzaludna!

8. II. p. Posjetio me je u Kraljevićevoj ul. 8 g. Ivica Kugli.[31] Prema njemu gojim iskrenu simpatiju i poštovanje, koje sam gojio prema njegovu pok. ocu.[32] Naši intelektualci ne znadu pa ne uvažavaju kulturne zasluge ove obitelji. Knjižara Kugli zaslužuje izcrpnu monografiju. Rodom Bačvanin, pok. Stj. Kugli došao u Zagreb osamdesetih godina prošl. vijeka, donio je sobom veliko poznavanje knjižarstva. Pun talenta ali bez potrebnog kapitala. Priključio mu se Židov Deutsch sa kapitalom, uvjeren da će kapital progutati talent i učiniti ga slugom. Dogodi se protivno. Kugli se je brzo riešio kompanjona i njegova kapitala. Postade prvi

[str. 4/128]

knjižar na Balkanu. Okupio za književnu suradnju pravaše, koji se nisu mogli afirmirati uz Obzoraše: [Eugen] Kumičić, [August] Harambašić, [Nikola] Kokotović, M.[artin]

---

[28] Vicepostulator se zvao Gregorio Giovanardi. Vidi: http://www.sa-ero.archivi.beniculturali.it/fileadmin/template/allegati/pubblicazioni/inventari/Fondo_P.Lino.pdf. (pristupljeno 2. 4. 2015.).

[29] Lino Maupas (Split, 30. 8. 1866. – 1. 5. 1924.) Vidi: Vjekoslav MATIJEVIĆ, »Sluga Božji otac Lino Maupas«, *Crkva u svijetu*, god. 26, br. 4, Split, 1991., str. 331-332 i Damir ŠARAC, »Splićan fra Lino Maupas, 'fratar lopov' uskoro bi mogao postati blaženik«, http://misija.slobodnadalmacija.hr/bastina/clanak/ID/1332/Splicanin-fra-Lino-Maupas-fratar-lopov-uskoro-bi-mogao-postati-blazenik (pristupljeno 2. 4. 2015.). U korespondenciji Šegvića, koja se čuva u zagrebačkoj Nacionalnoj i sveučilišnoj knjižnici (R 7982), sačuvana su dva pisma fra Bonaventure Škunce s početka 1936. u kojima je Šegvić zamoljen da odgovori na pitanja o držanju Maupasa tijekom njihova zajedničkog boravka u novicijatu, a u povodu provedbe postupka proglašavanja Maupasova blaženištva.

[30] Crkva Ranjenog Isusa na početku zagrebačke Ilice (broj 3). Zagrebački nadbiskup Stepinac predao ju je dominikancima na upravljanje nakon što su saveznički avioni bombardirali njihov samostan u Zagrebu tijekom Drugoga svjetskog rata.

[31] Šegvić je prema dostupnim pismima živio u Kraljevićevoj ulici od polovice 1930-ih.

[32] Nakladnik, knjižar i tiskar Stjepan Kugli (1815. – 1915.). Više o njemu u leksikonskoj natuknici koju je o obitelji Kugli napisala Olga MARUŠEVSKI u: *Hrvatski biografski leksikon*, sv. 8, Zagreb, 2013., str. 306-307. U istoj natuknici obrađen je i jedan od njegovih triju sinova, Ivo (1892. – 1982.), kojega Šegvić ovdje spominje. Ivo je s braćom Rudolfom i Zlatkom nastavio i uspješno proširio obiteljsko poduzeće, koje je kao takvo djelovalo sve do uspostave jugoslavenske komunističke vlasti 1945. godine.

Lovrenčević, [Kerubin] Šegvić, [Ante] Tresić [Pavičić], [Ivan] Milićević, Os.[man Nuri] Hadžić, [Zvonimir] Vukelić, [Milan] Ogrizović. On ih je poticao na rad, davao ideje. Materijalno podupirao bolje od »Matice Hr.[vatske]«. Da nije bilo Kuglia ne bismo imali ni »Urotu«, ni »Kraljicu Lepu«.[33] Mnogi književnici bi zahrdjali. Klaić[34] ne bi bio napisao 5. sv. Hrvatske poviesti. Ipak su im ljudi zavidjeli što nisu propali kao Šolc[35], kao knjižar Dioničke Tiskare, kao Trpinac[36], a prije njega Supan, Auer, itd. Židovima nisu zavidjeli, nisu prigovarali. ... Donio mi je na pregled otiske zadnjeg dijela Srkuljeva[37] pregleda hrvatske poviesti. Mislim da dogadjaji poslije 1918. ne spadaju u poviest, nego u kroniku ili u anale. Za poviest treba gledati dogadjanja iz daljine. Najmanje 50 god. Ovaj odlomak dogadjaja (1918-1941) prikazan je netočno, tendencijozno površno.

10. II.

Mislio sam da sam sužanj u Au.[38] Nastala je S.H.S.[39] pa Jugoslavija i okusio sužanjstvo gore od Au. A tek sada je pravo sužanjstvo. Ne smiješ ni misliti slobodno a kamo li govoriti, ili pisati.[40] Za što [Zašto] to biva? Jer su zagospodarili – zločinci.[41] Ciele noći mislim za

---

[33] Riječ je o Kumičićevim romanima *Urota Zrinsko-Frankopanska* i *Kraljica Lepa*, objavljenima u Kuglijevoj nakladi.

[34] Vjekoslav Klaić (Garčin, 2. 6. 1849. – Zagreb, 1. 7. 1928.), profesor na katedri opće povijesti na Mudroslovnom fakultetu zagrebačkog Sveučilišta. Ovdje Šegvić govori o njegovoj *Povjesti Hrvata od najstarijih vremena do svršetka XIX. stoljeća* koja je objavljena u pet knjiga (Zagreb, 1899.- 1911., šesta je tiskana poslije njegove smrti, a to je djelo izišlo u osam izdanja do 1988. godine.

[35] Antun Scholz, zagrebački tiskar rodom iz Beča.

[36] Đuro Trpinac, zagrebački tiskar i nakladnik.

[37] Stjepan Srkulj (Varaždin, 3. 12. 1869. – Zagreb, 8. 9. 1951), povjesničar, međuratni načelnik grada Zagreba i jugoslavenski ministar građevina. Kao i Šegvić, bio je član Hrvatske zajednice. Ovdje se ne misli na Srkuljev *Pregled obće i hrvatske poviesti* čije je peto izdanje objavila Kuglijeva naklada, nego na Srkuljevu *Hrvatsku poviest za VIII. razred srednjih škola* iz 1944. u kojoj se donosi i pregled novije povijesti od 1918. do 1941., koju Srkulj naziva »sedmo doba«.

[38] Au = Austro-Ugarska.

[39] Misli na Kraljevstvo Srba, Hrvata i Slovenaca.

[40] Ne odgovara činjenicama sugestija da je Šegviću bilo onemogućeno objavljivati ili govoriti, a kamoli misliti. Kao što je poznato, on je u doba NDH bio član hrvatskog dijela povjerenstva za utvrđivanje hrvatsko-talijanske granice na terenu te za upravno uređenje općina Split i Korčula. O svom odlasku u Italiju koncem ljeta 1941. u dogovoru s Pavelićem, kasnije je objavio dnevničke zapise pod naslovom *U prvim mjesecima N. D. H. Moje poslanje u Italiju 7. IX. – 24. IX. 1941.* (Tiskara Merkantile /Jutriša i Sedmak/, Zagreb, 1943., s napomenom »tiskano kao rukopis«). Također mu je u doba NDH izišla knjiga *I Croati. La loro missione storica durante tredici secoli. Studio etnografico-storico* (Istituto grafico tiberino, Rim, 1941.), posvećena tzv. kralju Tomislavu II. Ta je knjiga iduće godine u prijevodu Peroslava Paskievića objavljena i na njemačkom jeziku pod naslovom *Die Kroaten und ihre Mission während der dreizehn Jahruhunderte der Geschichte. Historisch-etnographische Betrachtungen* (Naklada Kugli, Zagreb, 1942.). U Kuglijevoj nakladi je Šegvić 1942. objavio i knjigu *Hrvatski jezik u katoličkom bogoštovlju. Prigodom 1300 godišnjice pokatoličenja Hrvata*. Pored toga je Šegvić držao i javna predavanja, pa je, primjerice, *Hrvatski narod* u br. 805 od 12. 8. 1943. na str. 5 izvijestio i da je on na Državnoj krugovalnoj postaji Zagreb održao predavanje pod naslovom »Podrietlo srbstva«. Teško da bi se sve te aktivnosti dale podvesti pod pojam »sužanjstva«. K tome su Šegvićeve knjige i članci višekratno (pohvalno) prikazani u tadašnjem novinstvu i periodici.

[41] Može se primijetiti da je Šegvić znao davati i suprotne ocjene prilika u Hrvatskoj. Tako je tajnik apostolskog vizitatora Marconea, o. Giuseppe Masucci, u svoj dnevnik 17. 8. 1941. zabilježio susret sa Šegvićem u kojem je ovaj Marconeu i njemu »hvalio Hrvatsku s kršćanskog gledišta«, odnosno »veličao koristi, koje pruža nezavisna Hrvatska«. Giuseppe MASUCCI, *Misija u Hrvatskoj 1941-1946*., Madrid, 1967., str. 39–40.

što toliko sužanjstva u svietu. Duh je umro, prevladala je materija, životinja, zvier. Homo homini lupus, a nad vukovima gospoduju jaguari i tigri.

* Na početku sljedeće stranice nalazi se prilijepljen izrezak iz novina sljedećeg sadržaja: »Ce n'est plus d'autonomie qu'il s'agit pour les Tchéco-Slovaques: c'est d'indépendance. Le président Wilson le dit en tout autant de termes: il exige que le soin soit laissé aux Tchéco-Slovaques, comme aux Yougo-Slaves, de former leurs Etats sur les bases qu'ils jugeront eux-mêmes convenables. Il n'admet pas que ces peuples tiennent leur liberté d'une grâce souveraine. Il veut que cette liberté résulte d'un acte de leur volonté propre et que soit fixé par les intéressés le cadre dans lequel elle devra se mouvoir désormais.«

* Uz taj izrazak Šegvić je svojeručno zapisao: Ovo je izvadak iz Journal des Debats iz god. 1918. Vidieli smo na djelu. Tko je pitao Hrvate za temelje Jugoslavije? Pobjednici su učinili što su htjeli. Podjarmili Hrvate Srbima! Oj nevjero nigdje te ne bilo!

[str. 5/129]

12. II.

Pisao sam prijatelju Špiru Petranoviću[42] u Križevce, da podsjeti biskupa Šimraka[43] na obećanu pulentu. Na što sam spao u 76 godini života a u N.D.H. Pretrpio za Hrvatsku mnogo i rado, a i ovo bi, kad bi to bilo potrebito. Bio sam na Mirogoju na sprovodu.[44] Prijatelji se tuže, da smo proigrali i svoju slobodu, i svoje liepo ime i svoju prošlost. Lakše je slobodu steći nego je sačuvati.

Čujem, da su Talijani ušli u Krašić, seljacima oduzeli sve što su našli po kućama, osobito rublje, pa da to prodaju u Karlovcu i obskrbljuju srbske »četnike«.[45] Oni se medjusobno pomažu u istrebljivanju Hrvata.

13. II.

Naša javnost, koja živi u atmosferi: Moskva, London, Washington osjeća se jakom poslije sovjetskih uspjeha na istoku. Pojačala je ilegalna propaganda Mačekovaca. Neki

---

[42] Spiridion Petranović (Trogir, 24. 12. 1880. – Križevci, 2. 1. 1958.). Objavio je zbirku pjesama *Sirotice* i *Varnice*. Kanonik Stolnoga kaptola Križevačke biskupije. Vidi: Spomenica. Kalendar grkokatolika Križevačke Biskupije za godinu 1933., Janko ŠIMRAK (ur.), Zagreb, 1933., str. 153 i Stipan BUNJEVAC, »Formalni prijelazi samo zbog osobne sigurnosti. Izvorni dokumenti Ozne o biskupu dr. Janku Šimraku i „prekrštavanju" Srba u NDH« (7), *Glas Koncila*, 23, br. 1615, Zagreb, 5. 6. 2005., http://www.glas-koncila.hr/index.php?option=com_php&Itemid=41&news_ID=4157, (pristupljeno 2. 4. 2015.).

[43] Janko Šimrak (Šimraki, 29. 5. 1883. – Zagreb, 9. 8. 1946.), publicist, političar i grkokatolički biskup. Šimrak je bio ravnatelj i urednik dnevnika Hrvatska *straža* u kojemu je Šegvić objavio koncem 1930-ih nekoliko tekstova. Vidi: Mato RUPIĆ, »Šimrak, Janko«, *Tko je tko u NDH*, str. 382.

[44] Tadašnje novine bilježe da su 12. ožujka održana dva sprovoda na Mirogoju. Pokojnici su bili Berislav Dobrić i Dragutin Kačerovsky.

[45] Prema izvješću ustaškog stožera Pokupje o borbama na području Žumberka »u svim vojnim operacijama sa strane talijanske vojske a prema prijavama našega naroda zapaža se, da talijanski vojnici oduzimaju ljudima hranu pa i odjeću«. Prema izvješću Ustaške nadzorne službe: »Talijani su se iz Krašića povukli prema Karlovcu nakon što su odvukli veliki plien, naročito vino, hranu, stoku, živad svinje itd«. Talijanski napad na područja pod partizanskim nadzorom započeo je 30. 1. 1943., a vodio ga je talijanski general Gastone Gambara koji je zbog te operacije došao iz Slovenije. Vidi: *Zbornik dokumenata i podataka o Narodnooslobodilačkom ratu jugoslovenskih naroda*, vol. 5, knj. 12, Beograd, 1955., str. 338 i 364.

»Veritas«[46] je dao u svijet jedan prikaz o budućnosti Hrvatske poslije rata, da privuče i one Hrvate koji živu u atmosferi Zagreb-Berlin. U Mačeku vidi spasitelja Hrvatske oličenog [!] predstavnika svih težnja Hrvata. Da bi lakše privukao sve poštene Hrvate u atmosferu protivnu Zagreb-Berlinu t. j. London-Washington-Moskva, oštro osudjuje zvierstva partizana i četnika u Hrvatskoj, od kojih će nas osloboditi Wash.Lond.Moskva. Inače stilistički je dobro napisao. Djelovati će na mnoge Pavelićevce i na one koji su na visokim položajima, a spremaju se na promjene. Neka Bog oprosti Paveliću, s kim se je okružio i na kome je htio graditi N.D.H! Na nevaljalcima, koji će ga sutra izdati.

[str. 6/130]

14. II.-43 n.

Pitaju me prijatelji, za što [zašto] je Pavelić izključio iz suradnje sve istaknute zajedničare osobito bivše starčevićance.[47] Ovi su prije konca svjetskoga rata izdavali dnevnik „Hrvatska država“. To im je bio program.[48] Oni su okupljali u svojim redovima rodoljubno gradjanstvo Zagreba. U svim izborima od 1910[49] do Aleksandrove diktature 1929 imali su veliku većinu glasova, koja se je penjala do 20.000.[50] Gradjanstvo je ostalo vjerno Hrvatskoj Zajednici i kasnije. Nije bilo prigode, da to pokaže. Ono je dočekalo Pavelića s oduševljenjem. Tu su privrednici, intelektualci, liječnici, odvjetnici, posjednici, ljudi koji se nisu poklonili sili, nisu uskočili u druge stranke radi špekulacije. Karakteri uz stanoviti broj iznimaka. Pavelić je primio i pozvao u suradnju ljude, i najgore, iz drugih stranaka:

---

[46] Letak »Hrvatska i Hrvati« potpisan pseudonimom Veritas objavila je Fikreta Jelić Butić kao 10. prilog svoje knjige *Hrvatska seljačka stranka*, Zagreb, 1983., str. 321–326. Ona navodi tadašnje glasine i obavještajna izvješća prema kojima su autori tog letka August Košutić i Ivan Pernar, odnosno, prema drugim izvorima, »anglofili« oko bivšega urednika *Obzora* Rudolfa Maixnera, a prema trećima Vinko Krišković (*Isto*, str. 102-105). Jedno od tih izvješća, ono koje autore nalazi u Košutiću i Pernaru, spominje i Ljubo BOBAN, »Iz britanske politike prema Hrvatskoj seljačkoj stranci potkraj 1943. i početkom 1944. godine«, *Kontroverze iz povijesti Jugoslavije. Dokumentima i polemikom o temama iz novije povijesti Jugoslavije*, 2. izd., Zagreb, 1989., str. 182-186. S druge strane, autor letka je, prema Dinku Šuljku, bio narodni zastupnik dr. Tomo Jančiković. No, prema poslijeratnom suđenju Jančikoviću i drugovima, odnosno prema sačuvanim elaboratima UDBA-e Jančiković je letak, koji je služio za promicanje Mačekovih pogleda, dobio od Ljudevita Tomašića i Ivanka Farolfija te ga je zatim dalje raspačavao. Vidi: Ljubo BOBAN, *Dr. Tomo Jančiković – HSS između zapadnih saveznika i jugoslavenskih komunista*, Zagreb, 1996., str. 481. U letku su osuđeni ustaštvo, četništvo i partizanstvo. Letak tvrdi da Rusi u srednjoj Europi i na Balkanu potiču lokalne revolucije i pretvaraju tamošnje narode u svoje trupe čime pretječu Anglosase, a ta je tvrdnja slična onoj što ju Šegvić iznosi 3. 3. u svom dnevniku.

[47] Šegvić ovdje misli na članove bivše Hrvatske zajednice (»zajedničare«) i prije toga pripadnike Starčevićeve stranke prava (»starčevićance«), kojima je i sam pripadao. Poglavnik Pavelić je, kao što je poznato, pripadao protivnoj pravaškoj struji, tzv. frankovcima.

[48] *Hrvatska država: glasilo za narodno ujedinjenje*, dnevnik saborskog kluba Starčevićeve stranke prava, koji je izlazio od 4. rujna 1917. do 23. prosinca 1918. u Zagrebu, kad je preimenovan u *Hrvat*. Šegvić je na početku 1918. došao u Zagreb, postao tajnik tog saborskog kluba te objavio nekoliko svojih zapisa i gledišta u tim novinama.

[49] Šegvić počinje od 1910. jer je Starčevićeva stranka prava prvi put nakon odvajanja njenih članova od frankovačkih pravaša (1908.) izišla sa svojim kandidatima na saborske izbore.

[50] Riječ je o glasovima koji su pali u Zagrebu, a ne u banskoj Hrvatskoj, odnosno hrvatskim zemljama uopće. O izbornim rezultatima vidi: Rudolf HORVAT, *Hrvatska na mučilištu*, Zagreb, 1942., passim, Hrvoje MATKOVIĆ, »Hrvatska zajednica. Prilog proučavanju političkih stranaka u staroj Jugoslaviji«, *Istorija XX. veka. Zbornik radova V*, Beograd, 1963., passim i Branislav GLIGORIJEVIĆ, *Parlament i političke stranke u Jugoslaviji 1919-1929*, Beograd, 1979., passim.

Radićevce, jugovince, pučkaše, socialiste, pritajene komuniste, obilježene framasone i magjarone, samo nije uzeo gradjanstvo osim rijetkih iznimaka kao Grivičića.[51]

16. II.

Jučer su javili iz Hitlerova glavnog stana da Niemci uzmiču još uviek. Prepustili su Rusima Rostov i Vorošilov grad.[52] Danas tu viest dopunjuju i poljepšavaju.[53] Sve su uspjeli povući za sobom i samo domaće pučanstvo koje je bilo u strahu da ih crveni ne unište iz osvete. Totalitarni rat je uništenje pučanstva. Svak mora da sudjeluje u ratu i prijatelj i neprijatelj. I ko hoće i ko neće. Prokletstvo!

[str. 7/131]

18. 2. 1943.

Danas govore na radio emisiji (krugovalu) o lopovski ubivenom Dru Milanu Šuflaju.[54] Ali koliko netočnosti!! Nije bio baš karakter, ni sljedbenik Starčevića. Od magjarona pretvorio se u radikalnog Hrvata tek poslije svjetskoga rata, kad je morao ostaviti Peštu. Nu mnogo se krivih nauka širi danas preko krugovala. Radića hoće izjednačiti sa Starčevićem! Blasfemija! Radić jugoman, srboman, koliko je pisao proti pravaštvu i Starčeviću! Matiju Gubca hoće učiniti seljakom, a seljak nije bio. Dok je bio u službi gospode, koliko je batina udielio seljacima?! Sve se tendenciozno izkrivljuje za časoviti politički probitak![55]

20. II.

Čišćenje od partizana ne ide gladko. Premda sudjeluju oružane sile Niemaca, Talija[na] i Hrvata, ipak ne uspieva brzo jer su partizani ohrabreni uspjesima boljševika u Rusiji.

---

[51] Iako priznaje da je Pavelić u državnu upravu pozvao pristaše niza političkih stranaka i grupacija – pa čak i one koje su svojedobno bili na suprotnoj strani – Šegvićeva ocjena o diskriminiranju pristaša Hrvatske zajednice nije sasvim točna. Pavelić je već u drugoj polovici 1920-ih uspostavio tijesnu suradnju s Hrvatskom federalističkom seljačkom strankom (političkim, a uglavnom i pravnim sljednikom Hrvatske zajednice) te njezinim prvakom dr. Antom Trumbićem. U krilu te stranke ponikao je veći broj političara koji su u NDH zauzimali vrlo visoke položaje, poput ministara Mladena Lorkovića, Milovana Žanića i Mile Starčevića, te veći broj državnih tajnika i diplomata. I ministar Ante Nikšić bio je nakon rata jedno vrijeme u redovima Hrvatske zajednice. Osim Mladena, još dva sina predsjednika Hrvatske zajednice Ivana Lorkovića imali su visoke položaje u državnoj, pa i u stranačkoj strukturi: Blaž i Radoslav Lorković. S druge strane, neki su prišli partizanskom pokretu (Rittig), pasivizirali se (Peršić) ili nastavili pisati i objavljivati svoja stručna djela (Srkulj).

[52] Vorošilovgrad = Lugansk, grad u istočnoj Ukrajini.

[53] *Hrvatski narod* je 16. 2. prenio obavijest Glavnog stana vođe Reicha (br. 658) u kojemu se piše o uzmicanju njemačke vojske i njezinu »nepokolebivom otporu« jer je ispražnjenjem dijela zauzetog područja »skratila svoj obrambeni prostor«.

[54] U poslijepodnevnim satima 18. 2. govorio je na državnom krugovalu Dionizije Juričev na temu »Ustaška revolucija – predzidje kršćanstva i zapadne kulture (uz godišnjicu smrti Milana Šufflaya)«. U to je vrijeme u novinstvu i u periodici objavljen veći broj apologetskih tekstova o tome hrvatskom povjesničaru i političaru koji je pao kao žrtva jugoslavenskog režima.

[55] Iako su Pavelić i HSP od Radićeva razbijanja Hrvatskog bloka u jesen 1922. do skupštinskog atentata 1928. bili vrlo kritični prema Radiću i politici H(R)SS-a, ustaška je propaganda tijekom 1930-ih godina, pa i u doba NDH nastojala njegovati Radićev kult radi pridobivanja potpore u seljačkim krugovima. Ujedno se veličanjem Radića htjelo potkopati ugled njegova nasljednika Vladka Mačeka koji je od 1935. sve otvorenije prozivan za pristajanje uz politiku reformiranja i stabiliziranja Jugoslavije. Slično tomu se, iako u puno manjoj mjeri, glorificiranjem Matije Gubca htjela sugerirati privrženost idejama socijalne pravde.

Imade ih mnogo, a podtajno ih podupire Italija. Ova je sklopila neki pakt sa četnicima pa brani partizane pod vidom četnika, a svak znade, da su isto.[56] Naš nadbiskup Dr. Alojzije Stepinac je odvažno proti dogadjajima u njegovu rodnom mjestu Krašiću, gdje je očevidna suradnja Talijana sa partizanima. Talijani su pod vidom četnika doveli u Hrvatsku svu silu razbojnika iz Crne Gore i predali im vlast u Gračacu, u Gospiću i drugdje. Što nije učinila vlada N.D.H. učinio je nadbiskup hrabro jednom prosvjednom notom na talijanskoga poslanika Casertana.[57] Oh ti Talijani! Nema u njima vjere.

[str. 8/133]

Noćas je bila uzbuna u 11 ½ u noći. Bilo je pucnjave na aeroplane. Pučanstvo se je uzbunilo. Službeno su pak javili, da je uzbuna nastala pomutnjom. Aeroplan proti kojemu su pucali nije bio strani. Takve pometnje i uzbune su posve sramota za one, kojima je povjerena obrana naroda!

23. II. 1943.

Hvala Dragom Bogu, danas dovršujem 76 godina života. Jesam li zaslužio ovoliku milost? Kad sam slavio 70 godišnjicu, mislio sam, da sam već pri koncu, a ipak su pomrli toliki dragi i mili i mladji od mene. Osim Dra Trumbića, koji je bio 3 god. stariji, pomrieše Dr. Lozovina, Barač, Dujmušić, Dr. N. Andrić,[58] a ja sam tu! Hvala Svevišnjemu i čekam velike dogodjaje. Dok je novinstvo donosilo dnevne dogodjaje, primio sam svake godine obilje čestitaka za ovaj dan. Kad su se povrgli ili zabranili stari običaji, svak me je zaboravio, ne zna valjda ni da sam živ. Čestitala mi je »Nadasve« – naša draga svetišta.[59] Ja se sjećam i živih i mrtvih prijatelja u svetoj Misi. Nisam sebičnjak pa ne želim ukloniti se kušnjama koje čekaju svakog Hrvata, a osobito svećenike. Spreman sam na sve. Bože,

---

[56] Šegvić očito misli na »Pothvat Bijelo« (*Operation Weiss*), koji je načelno dogovoren između njemačkih i talijanskih zapovjedništava koncem 1942. godine te je s ograničenim uspjehom proveden u dvije faze. O diplomatsko-političkim aspektima te operacije opširnije vidi B. KRIZMAN, *Pavelić između Hitlera i Mussolinija*, str. 490–519 i dr.; Vjekoslav VRANČIĆ, *Branili smo Državu. Uspomene, osvrti, doživljaji*, knj. 2, München – Barcelona, 1985., str. 322–352.

[57] Nadbiskup Stepinac je, naime, 6. 2. 1943. godine uputio prosvjednu predstavku talijanskomu poslaniku Casertanu zbog postupaka talijanske vojske u okolici Krašića. Jedan primjerak je preko legata Marconea dostavio i Svetoj Stolici, a dan kasnije je primjerak te predstavke uputio ministru vanjskih poslova Lorkoviću, koji mu je 9. 2. odvratio da se akti takve vrste odnose na ministarstvo, pa ono ne može preuzeti odgovornost za možebitne posljedice nadbiskupova koraka, kojemu se ne poriče nesumnjiva dobronamjernost. (Jure KRIŠTO, *Katolička crkva i Nezavisna Država Hrvatska 1941.-1945.* Knjiga prva, Zagreb, 1998., str. 66; Isti, *Katolička crkva i Nezavisna Država Hrvatska 1941.-1945.,* Knjiga druga, Zagreb, 1998., Dokumenti, str. 253) Šegvić, razumljivo, nije bio upućen u to da je vlada i u to doba u više navrata prosvjedovala zbog ponašanja talijanske vojske i njezine suradnje s pobunjenicima te je preko njemačke diplomacije pokušavala utjecati na promjenu tog ponašanja. Casertano se je početkom ožujka 1943. tužio svomu njemačkom kolegi Kascheu da Hrvati zapravo pokušavaju izigrati Njemačku i Italiju. Opširnije: B. KRIZMAN, *Pavelić između Hitlera i Mussolinija*, str. 490-519.

[58] Dr. Vinko Lozovina (Seget kraj Trogira, 3. 11. 1876. – Split, 30. 10. 1942.), književni povjesničar; Josip Barač (Split, 31. 8. 1871. – Split, 1. 6. 1939.), prof. klasične filologije; dr. Josip Dujmušić (Polja kraj Travnika, 21. 8. 1874. – Zagreb, 14. 10. 1942.), filolog i dr. Nikola Andrić (Vukovar, 5. 12. 1867. – Zagreb, 7. 4. 1942.), književni povjesničar i pisac.

[59] Odbor Nadasve – Naša draga svetišta osnovan je 1940. u Zagrebu na poticaj nadbiskupa Stepinca, s prvotnim ciljem uređenja svetišta Majke Božje Bistričke.

daj mi snage, da uzdržim. Čujem od Don Bare[60], koji mi je došao čestitati, da su Talijani u Splitu dali ubiti inžin. Ivana Bulića, sina Martina, sa još trojicom za odmazdu što je u Splitu zaglavio jedan Savo[61], poznati splitski talijanaš. Malo pameti kod talijanskih vodja. Stvaraju jaz izmedju nas i njih. Da su postupali barem uljudno sa našim svietom, kao Venecija, mogli su steći ljubav i simpatije. Hrvat se nije nikada poklonio prepotenciji ničijoj, pa neće ni talijanskoj.

[str. 9/134]

27. II.

U području vojničke djelatnosti talijanske, »hrabre vojske«, partizani razvijaju veliki, na žalost i uspješni rad. Nesretna Dalmacija, Hercegovina, Lika povjerena zaštiti te hrabre vojske! Doznajemo, da je ustupila i Makarsku nakon što je pobjegla iz Imotskoga. Valjda će pasti i Mostar. Naprotiv Niemci svugdje uspijevaju i čiste. Talijani ne će da ustupe Niemcima, nego vole zvati u pomoć »četnike« proti partizanima. Počinjaju takove grozote u hrvatskim selima, kao da baš hoće pokazati, da žele izkorenuće hrvatskoga življa. Fr.[an] Krsto Frankopan nam je namro: »ne viruj Nimcu kao suncu zimsku«, ali da vidi, što rade Talijani rekao bi: »Latini su stare varalice« ili: bolje Turčin nego Latin.[62]

28. II.

Jučer je pravaška čitaonica A. Starčević[63] imala držati zadušnice za pok.[ojnog] »Oca Domovine«, ali »Podstrojnik« [Postrojnik] Dr. L.[judevit] Scholz[64] dao objaviti da se zadušnice ne će držati, nego 20. lipnja zajedno za sve hrvatske »mučenike«.[65] Za što? Ta

[60] Prof. Bare Poparić (Kaštel Novi, 27. 3. 1865. – Zagreb, 30. 3. 1948.), povjesničar. Šegvić ga ovdje titulira s »don« jer je Poparić završio studij bogoslovije i zatim se zaredio u Gorici. Poslije je završio studij povijesti i zemljopisa u Zagrebu, gdje je i počeo raditi u Realnoj gimnaziji, a kasnije je bio i lektor talijanskog jezika. Poput Šegvića dosta je članaka objavio u pravaškom tisku, a zajedno su radili i na izradi biografije Eugena Kumičića. O njemu vidi: Mladen ŠVAB, »Životopis Bartula Bare Poparića«, u: *Tužna povijest Hercegove zemlje: 1437. – 1482.*, Zagreb, 1997., str. 155.

[61] Giovanni Savo, vicefederal (zamjenik pokrajinskog fašističkog funkcionera) kojeg je 11. 2. 1943. u središtu Splita teško ranio iz pištolja Ante Čerina. Prema: *Kronologija Splita 1941-1945.*, Split, 1979., str. 208.

[62] Iako su se javno ustezali od bilo kakvih manifestacija protiv nominalnog saveznika, i najviši državni dužnosnici dijelili su slično mišljenje, koje je poslanik u Rimu dr. Edo Bulat u jednome pismu ministru vanjskih poslova Mladenu Lorkoviću (26. 11. 1941.) izrazio riječima: »Što bi se Trumbić tek danas razočarao u pogledu talijanske perfidnosti da ih vidi sada kako kao gladni vuci razdiru iznutra i izvana naše narodno tijelo. – U šteti koju nam nanose teško da ih je itko ikada premašio, u pogledu perfidije sigurno nitko.« (HR-HDA-227, Ministarstvo vanjskih poslova NDH, kut. 4, fasc. Politički odjel, nereg.)

[63] Točan naziv te ustanove glasi: Hrvatska ustaška čitaonica dra Ante Starčevića. Od početka svog djelovanja imala je svoje prostorije u Javorovoj ulici br. 2/II. kat.

[64] Doglavnik i postrojnik Ljudevit Šolc (Zagreb, 17. 4. 1883. – Zagreb, 12. 9. 1943.) potječe iz obitelji spomenutog tiskara Scholza. Prije rata odvjetnik u Varaždinu. Pripadao je pravaškoj stranci, a nakon diktature pridružio se domovinskom krilu ustaškog pokreta.

[65] Šolcova obavijest nosi datum 25. 2., a objavljena je u *Hrvatskom narodu*, br. 668, 27. 2. 1943., str. 3 i *Novoj Hrvatskoj*, br. 50, 27. 2. 1943., str. 3 (»Obaviest Ureda Glavnog Ustaškog stana«). Tekst obavijesti glasi: »U dnevniku Hrvatski Narod u broju od 25. veljače 1943. broj 666 izišla je obaviest upravnog odbora Hrvatske ustaške čitaonice Dr. Ante Starčević u Zagrebu, kojom obaviešćuje svoje članove, da će se u subotu dne 27. veljače u 9 sati prije podne služiti zadušnice u franjevačkoj crkvi na Kaptolu za pokoj duše neumrlog Otca Domovine. Savezno sa tom obaviešću umoljeni su članovi navedene čitaonice i ostali gradjani grada Zagreba

ustanovili smo (misnu) zakladu u Zagrebu i u Šestinama za A. Starčevića i to za dan preminuća 28. II. držale su se svake godine. Za što sada više ne smije? Koliko uvreda uspomeni Staroga?![66]

Sjećam ga se kao bolestnika. Zadnje dane sam ga posjećivao danomice. Bio je vedar, pušio je, i gucnuo kapljicu. Posjećivao ga je učeni primarius Dr. Dragutin Schwarz[67], prijatelj Milin, svake večeri. Očekivao se je konac! A danas? Da je Starome ustati iz groba uskliknuo bi ponovno: »selimo iz ove proklete kuće!«[68] Hrvati kao da nisu vriedni svojih vodja i svoga Ante Starčevića!

[str. 10/135]

29. II.

Čujem, da je odkriven pokušaj strašnog atentata. Radnici su uvalili izmedju pošt. zgrade i zgrade državne banke u Jurišićevoj ulici, u gradski odvodni kanal 4 cementne vreće ekrazita. Naš Poglavnik zar ne vidi, da radničkim kućicama i laskanjem neće nijednog radnika učiniti prijateljem ove države.[69] Ni od Mačkovaca! Neki su se pritajili, neki se dali kupiti (Tortić, Berković[70] i još par nevaljalaca) ali ogromna većina drži stav neprijateljstva pre-

---

da tim zadušnicima prisustvuju. Ove se zadušnice ne će održati, jer se svake godine održaju skupne zadušnice za sve mučenike i velikane hrvatskog naroda na dan 20. lipnja.«

[66] Vlasti ipak nisu zanemarile službena obilježavanja obljetnice Starčevićeve smrti. *Hrvatski narod* je u br. 668 od 27. 2. 1943. donio vijest o školskim svečanostima u čast Starčeviću (str. 4) te o zadušnicama za Starčevića koje su održane u Varaždinu (str. 5). Na samu obljetnicu smrti (28. 2.) taj glavni režimski list bio je u znatnoj mjeri posvećen Starčeviću, pa je donio i sljedeće priloge »Učiteljski glas Otca Domovine« (1), (v-a), »Dr. Ante Starčević – putokaz svima Hrvatima« (3), kao i pjesmu Branka Klarića »Šestine tvoje« (3). Objavljena je i vijest o komemoraciji za Starčevića (3), o zadušnicama u Varaždinu (6) te o priredbama o Starčeviću u svim srednjim školama (5). Također je najavljeno krugovalno predavanje ministra Mile Starčevića pod naslovom »Posmrtna pobjeda Otca Domovine« kao i priredbe »Ustaškog stožera za grad Zagreb prigodom obljetnice smrti Otca Domovine« (5). O tijeku i sadržaju te priredbe na kojoj je glavni govornik bio Vinko Nikolić, isti je list izvijestio u br. 671 od 3. 3. 1943. na str. 3.

[67] Schwartz je bio primarijus u Zakladnoj bolnici na Jelačićevom trgu i od 1894. zajedno s dr. Vladimirom Vrabčevićevm liječio je Starčevića, koji je obolio od upale pluća. Vidi: Marija KUMIČIĆ, *Hrvatska smotra*, br. 3-4, 1944. i Eugen KUMIČIĆ, »Ante Starčević – njegova bolest i smrt«, *Marulić*, br. 3, Zagreb, 1996, str. 431.

[68] Aluzija na Starčevićev dom. Izgradnju doma predvodio je dr. Josip Frank, a ta činjenica i poteškoće s prikupljanjem novca predstavljane su kao jedan od razloga trzavica u pravaškim redovima koje su pridonijele prvome raskolu 1895. godine.

[69] Aluzija na radnička naselja koja su vlasti NDH organizirano podizale već od prvih tjedana nakon proglašenja države. Već 29. 4. 1941. u *Narodnim novinama* br. 14 objavljena je Zakonska odredba o gradnji hrvatskih radničkih obiteljskih kuća. Zakonska odredba je ispravljena početkom svibnja (*Narodne novine*, br. 18, 3. 5. 1941.), a 23. svibnja donesena je Zakonska odredba o osnivanju Ureda za izgradnju hrvatskih radničkih obiteljskih domova (*Narodne novine*, god. 105, br. 34, Zagreb, 23. 5. 1941.). O osnutku tog Ureda javnost je izvijestio i *Hrvatski narod* u god. 3., br. 101 od 24. 5. 1941. na str. 4, a nakon višetjedne kampanje u novinstvu, isti je list u br. 116 od 10. 6. 1941. na str. 1-2 izvijestio da je Poglavnik osobno »udario temelje obiteljskim domovima hrv. radnika u Donjoj Dubravi kod Maksimira«. Propagandna kampanja u tom smjeru nastavljena je i idućih tjedana, a slikovni prilog *Hrvatskog naroda* br. 179 od 12. 8. 1941. na str. 7 izvijestio je o polaganju kamena temeljca radničkog naselja Stjepana Javora u Karlovcu. I inače se je u ustaškoj propagandi isticalo da je NDH seljačka i radnička država, ali su ispuštane kritike i rezerve prema inteligenciji i »gospodi« koje su do travnja 1941. bile vrlo naglašene u novinstvu pod utjecajem HSS-a.

[70] Janko Tortić (Petrinja, 21. 7. 1902. – Los Angeles, 30. 9. 1962.) i Josip Berković (Stari Grad, 18. 3. 1885. – Rosario, 5. 7. 1968.), predratni, eminentni članovi HSS-a koji su bili među onim Radićevim, odnosno Mačekovim pristašama što su aktivno podržali režim NDH od njegova osnivanja.

ma njemu i N. D. Hrvatskoj. Sprovod majke ing. Aug. Košutića[71] je jasna demonstracija proti režima. Nasiljem se ne da ništa polučiti. Osobito ne kod nas Hrvata. Liepi postupak i pravednost. Nagovaranja su najuspješnija sredstva u politici nutrašnjoj. Gradjanstvo je bačeno po strani, prava inteligencija stoji po strani zakonitu. Upravu zemlje u rukama nesposobne velikim dielom pokvarene mlađarije. Tu bi mogla pomoći samo Crkva katolička, a vlada je uzela s početka neprijateljski stav prema njoj. Mi katolici Hrvati ne smijemo pisati, ne smijemo imati svoje dnevne novine. Osudjeni smo na šutnju. Kako se je spustilo oduševljenje od 10. IV. 1941. na prezir, na mržnju, na zabrinutost, što će biti sutra s našom državom! Kad svrši ovaj rat, tko prošverca (prokriumčari) glavu bit će velik i sretan. Čitam u »Osservatore Romano«[72] da je Churchil [Churchill] još bolestan! Hm.

[str. 11/136]

1. III. p. n.

Dobio sam pismo od Paskievića iz Züricha.[73] On se još bavi politikom. Htio bi pomagati svojim sposobnostima našima, ali oni neće da razumiju. Ne trpe starijega i sposobnijeg čovjeka.[74] Našu kunu u Zürichu nitko ne prima, ako je tko prima, daju 2 šv.[icarska] fr.[anka] za 100 kuna! I talijanska lira se je srozala. Lani je bila 7 šv. fr. za 100 lit.[75] ove godine samo 3 ali je barem kupuju. Njegova su pisma interesantna i korisna.

4. II[I]

Danas sam se sastao sa župnikom Butorovićem[76] pred mojom crkvicom. Sa najvećom tugom pripovieda, kako su seljaci zavedeni, te pristaju uz partizane, jer da su to ljudi dobri

---

[71] Kristina Košutić, majka Augusta i Side Košutić, umrla je 26. veljače u Zagrebu. Obavijest o njenoj smrti objavila je *Nova Hrvatska*, br. 50, 27. 2., 1943., str. 6.

[72] Šegvić je prije Drugoga svjetskog rata bio zagrebački dopisnik toga lista.

[73] Peroslav Paskievič-Ćikara je u tom trenutku bio bivši šef Stalnoga trgovinskog izaslanstva NDH u Zürichu (veljača–listopad 1942.), koje je imalo i stanovite konzularne prerogative zahvaljujući kompromisu koji su hrvatske vlasti postigle sa švicarskima, nakon što je Konfederacija, dijelom i pod angloameričkim pritiskom, odbila *de iure* priznati NDH. I nakon napuštanja te dužnosti Paskievič je ostao u Švicarskoj. Na više mjesta potpisivao se i kao Paskijević, a i suvremenici njegovo prezime bilježe u oba oblika. Više o njegovu djelovanju i o Stalnom trgovinskom izaslanstvu NDH u Švicarskoj vidi: Tomislav JONJIĆ, »Pitanje priznanje NDH od Švicarske Konfederacije«, *Časopis za suvremenu povijest*, god. 31, br. 2, Zagreb, 1999., str. 261-278 i Isti, »O pokušaju osnivanja Hrvatskoga komiteta u Švicarskoj 1943. godine: diplomatska izvješća Senjanina Josipa Milkovića«, *Senjski zbornik*, sv. 38, br. 1, Senj, 2011., str. 217–332.

[74] Protivno Šegvićevu uvjerenju, Paskievićevo djelovanje u Stalnome trgovinskom izaslanstvu NDH izazivalo je negodovanje švicarskih vlasti koje su šefu te hrvatske misije predbacivali nedostatak takta i smisla za diplomaciju. To je kulminiralo Paskievićevim zahtjevom na početku lipnja 1942. godine da se Stalnomu trgovinskom izaslanstvu prizna status generalnoga konzulata, pri čemu je on sam istaknuo da to čini na svoju ruku, bez naloga i naputka iz Zagreba. Zahtjev je, dakako, odbijen, baš kao i Paskievićev pokušaj pritiska na službeni Bern da *de iure* prizna Hrvatsku, također poduzet na vlastitu ruku, nakon što se je već ranije bilo izjalovilo Pavelićevo nastojanje da to postigne posredovanjem dr. Vinka Krišković. I u odnosu prema Svjetskom poštanskom savezu, kojemu je NDH bila članicom, Paskievič je postupao nediplomatski, pa su to bili razlozi da je već 31. 10. 1942. smijenjen, a njegovo će mjesto uskoro preuzeti Milković. (T. JONJIĆ, »O pokušaju osnivanja Hrvatskoga komiteta u Švicarskoj 1943. godine: diplomatska izvješća Senjanina Josipa Milkovića«, str. 225–228)

[75] Lit. = talijanska lira.

[76] Ivan Butorović (1899. – 1944.) bio je upravitelj župe u Pisarovinskoj Jamnici, rodom iz Milne na otoku Hvaru. Polovicom siječnja 1945. partizani su ga odveli na saslušanje na Kordun, gdje je i poginuo prigodom

i prijazni. Ovo su plodovi dugogodišnje Radićeva trovanja narodne duše. Partizanstvo je plod radićevštine.[77] Žalostna im majka!

Pismom na „protonotara" V.[iktora] Mohra odklonio sam suradnju u »Viteškom redu hrvatskoga zmaja«. To sam i obrazložio. Ne ću da budem ničija stafaža. Žalim za našom »Družbom«[78], koju je pokopala megalomanija bivšeg vojskovodje Slavka Kv.[aternika].

Dobio sam almanak »Zagreb-Sofija«, glasilo hrvatsko-bugarskoga društva.[79] Nalazim stare pogreške, kao da je Tomislav osnovao hrvatsku državu.[80] A hrvatske države postojahu od VII. vijeka. Zašto se još i danas šire neistine, kad mora svakomu Hrvatu biti jasno, da su Hrvati organizirani (državu) osvojili zapadni Ilirik i Panoniju, osvojili gradove na moru: Salonu, Epidaur, Nin, Trogir itd. Teško je ispravljati stare pogreške.

Njemačke i hrvatske čete oslobodile su Glamoč od partizana na 2 ožujka u jutro.

* Na početku sljedeće stranice nalazi se prilijepljen izrezak iz novina sljedećeg sadržaja: »Dogadjaji na slunjskom groblju. /.../ Svi ostavljaju po četvoro, petero djece. – Ruke su mi drhtale, kad sam ove gole lješine morao bacati u jamu, kad sam na ove ljude, koji su mi toliko dragi, bacao hladno i sluzavo blato. Partizani su sa puškama stajali oko mene i sa zvierskim nasladjivanjem promatrali ovaj prizor. – Tu je stao. Prešao je rukom preko svog navoranog čela, kao da se želi iztrgnuti iz onih težkih dana, u koje ga je zanielo pričanje. Sunce se lagano spuštalo, a na užarenom zapadu se jasno odražavala sablastna silhueta Slunja. Ponudio sam ga cigaretom i on je nastavio: Pred Novu godinu došao je red na pok. župnika iz Rakovice, Ivana Jurajića. On je već dulje vrieme ležao u partizanskom zatvoru i očekivao smrt. Na samu Staru godinu izveli su ga iz zatvora i uputili ga prema groblju. Ja sam išao iza njih i premda sam se već naučio na ovakove prizore moram priznati, da sam osjećao, kako mi ledene suze klize niz obraze. – Župnik je bio poznat kao veliki dobrotvor naroda i bio je neobično obljubljen od svojih župljana. – Konačno smo stigli do groblja. Tu je već čekala izkopana raka. Jedan partizan je grubo naložio: Svuci se! Starac se morao

---

bombardiranja, prema obavijesti iz *Katoličkog lista*, br. 31, Zagreb, 1944., str. 380. Vidi i : Stjepan KOŽUL, *Stradanja u Zagrebačkoj nadbiskupiji za vrijeme Drugoga svjetskog rata i poraća*, Zagreb, 2004., str. 167.

[77] Kao ni drugdje, ni ovdje Šegvić ne prikriva svoje antipatije prema Stjepanu Radiću. Iako vodstvo H(R) SS jest dopustilo infiltraciju komunističkih simpatizera u svoje redove, ipak je pretjerano Radiću i njegovu svojedobnom putu u Moskvu pripisivati odgovornost za širenje komunizma i nastanak jugoslavenskoga partizanskog pokreta.

[78] Šegvić ovdje misli na Družbu Braće hrvatskog zmaja, čiji je bio član u međuraću. Na poticaj Slavka Kvaternika Družba je dobila novi naslov Viteškog reda hrvatskog zmaja, ali zbog neslaganja većine članova pokrenut je postupak da se ponovno uspostavi naslov Braće hrvatskog zmaja.

[79] U sklopu vrlo intenzivne hrvatsko-bugarske kulturno-političke suradnje pred sami kraj 1942. iz tiska je izašla smotra *Zagreb-Sofija*, koju je objavilo Hrvatsko-bugarsko društvo prijateljstva u Zagrebu i Bugarsko-hrvatsko društvo u Sofiji, a kao glavni urednik označen je Đuro Teufel. (Nikolai KOČANKOV, *Blgaria i Nezavisimata Hrvatska država 1941-1944. Političeski i diplomatski otnošenia*, Heron Pres, Sofia, 2000., str. 103. /bug. ćir./; Nada KISIĆ-KOLANOVIĆ, *Zagreb – Sofija: prijateljstvo po mjeri ratnog vremena: 1941.–1945.*, Zagreb, 2003. Vijest o izlasku te publikacije objavljena je 7. 1. 1943. u *Hrvatskome narodu* (br. 624, str. 2), s napomenom da će smotra izlaziti tromjesečno. Dan kasnije objavljen je kraći prikaz, a opširniji prikaz donesen je u istome dnevniku br. 627, 10. 1. 1943., str. 2. U broju 629 od 13. 1. 1943. na str. 1 prenesen je članak Jordana Mečkarova, bugarskog poslanika u Hrvatskoj, pod naslovom »Sudbinska povezanost Bugara i Hrvata«.

[80] Šegvić cilja na članak Franje BUČARA, »Hrvati i Bugari. Njihovo kulturno zbliženje i bratska zajednica«, koji je u smotri *Zagreb-Sofija* objavljen na str. 23–32.

podupno svući i sav je drhtao na onoj strašnoj studeni. Lezi u jamu! – On je obratio svoje oči k nebu, prekrižio se i drhtavo se spustio u blato. – Iznad njega već su trojica čekala sa naperenim puškama. Vidio sam ga još kako je legao potrbuške i nisam mogao više gledati. Odjeknula su tri hitca i koraci ubojica su se lagano udaljivali od groblja, Okrenuo sam se i počeo zasipavati. – Kad sam ga već gotovo pokrio, dogodilo se nešto strašno. Tielo se počelo u grčevima micati i iz rake je doprlo stenjanje. Zatucite me do kraja, još sam živ, nemojte me zakapati živoga! – Prizor je bio jeziv! Kosa mi se naježila na glavi i potrčao sam kao lud za partizanima: Vratite se, ubijte ga do kraja on još živi! – Vratili su se i sa pet metaka dovršili svoju krvavu rabotu. Onu noć nisam spavao. Pred očima sam stalno imao onu krvavu, zemljom posutu lješinu, koja je vikala: - Već se smračilo. Hladan vjetar je zavijao preko tog mjesta strave i užasa. Grobar me vodio od groba do groba i pokazivao mi gdje leže žrtve. Na kraju groblja stigli smo do još jednoga humka. – Eto, ovdje leži jedan partizan, koga su oni sami streljali. On se nešto posvadio sa komandirom i političkim komesarom. Oni su tražili priliku, da ga se rieše. Premda su svi od reda pljačkali oni su ovoga javno obtužili da pljačka narod. Osudili su ga na smrt, da tako tobože pokažu svietu, kako su oni protiv pljačke, a ujedno da se rieše jednoga, koji im je bio nepoćudan. – Smiešno je, da su ga osudili na smrt zbog pljačke baš oni, koji su sami najviše pljačkali. U blizini nalazi se još jedna raka, ali otvorena. – Ova ovdje bila je izkopana za Milu Skukana iz Rastoka. Brzi dolazak naše vojske spasio ga je od sigurne smrti. Jučer je bio ovdje, da pogleda grob. Pripalili smo cigarete i vraćali se u grad. Stari grobar je požudno uvlačio dim. Cigarete su pušili samo komandiri i politički povjerenici. Već je bila noć kad smo stigli i bio sam sretan da smo ostavili slunjsko groblje, mjesto strave i užasa, mjesto, na kome su zaglavili mnogi nevini i pošteni Hrvati od zločinačke ruke podivljalih komunista.«[81]
* Šegvić uz ovaj izrezak nije stavio nikakav svojeručni komentar.

[str. 12/137]

6. III. s.

Značajna viest: Partizani opkolili talijansku vojsku u Krupi. Ova je stala u pregovore s partizanima o predaji. No prije zaključka pregovora, nahrupili Niemci, oslobodili Talijane, potukli partizane koji uzmakoše paleći sve za sobom. Zapalili 16 hrvatskih sela!! Poglavnik je jučer bio u Glini, carevini Dra Puka[82], da hrabri ovo pučanstvo na uztrajnost. Obišao i Petrinju.[83] Dobro bi bilo da se češće javlja u narodu. Više vrijedi njegova prisutnost, nego svi govori njegovih ministara i omraženih ustaša.

---

[81] Usporedi s člankom »Jezoviti dogodjaji na slunjskom groblju«, *Nova Hrvatska*, br. 55, 5. 3. 1944., str. 4. i »Slunj: †Ivan Juraić, župnik iz Rakovice ubijen od partizana«, *Katolički tjednik*, br. 11, 14. 3. 1943., str. 5.

[82] Mirko Puk (Valpovo, 24. 6. 1884. – ?, 1945.), odvjetnik i političar. Puk je završio Pravni fakultet u Zagrebu i politički se vezao uz pravašku političku ideologiju. U međuraću je bio odvjetnik u Glini. Nakon proglašenja NDH, imenovan je zamjenikom predsjednika Hrvatskoga državnog vodstva, a u prvoj hrvatskoj državnoj vladi je imenovan ministrom pravosuđa (koji resor je par mjeseci kasnije spojen s resorom bogoštovlja). U razdoblju od 11. 10. do 11. 10. 1943. bio je član Državnog vijeća i državni prabilježnik. Vidi: Slaven RAVLIĆ, »Puk, Mirko«, *Tko je tko u NDH*, str. 333–334.

[83] Pavelić je 5. 3. u pratnji ministra M. Puka posjetio Glinu i Petrinju. Vidi: »Poglavnikov posjet borbenim postavima gdje se vode djelatnosti protiv ostataka odmetnika«, *Hrvatski narod*, br. 674, 6. 3. 1943., str. 1-2.

9. III.

Čujem da su Talijani biesni na Hrvate i Niemce radi toga što je javljeno u sviet, da su ih Niemci kod Krupe oslobodili od sramotne kapitulacije pred partizanima. Talijani u cieloj ovoj akciji čišćenja od partizana zaštićuju zaledje njihovo, omogućuju im uzmak prema Crnoj Gori. Politika Talijana ide za uništenjem Hrvata. U tu svrhu im služe Srbi, i zvali se oni četnici, ili partizani.

Ljuto se srde na ministra Dra Mladena Lorkovića,[84] jer je omogućio, da Niemci udju i u Drugu zonu, koju Talijani ne puštaju iz ruku. Zahtievaju njegov odstup. Imao bi ga zamieniti rizničar Dr Vl. Košak[85]. Tudja krv!

Doznajem da Talijani zahtievaju izseljenje iz jugoistočne Hercegovine 10.000 hrvatskih obitelji, na čije mjesto bi se imalo useliti 10.000 pravoslavaca. Ovi su im pouzdaniji. Ako se hrvatski narod izkopa iz ove nesreće, bit će pravo čudo. Latini su stare varalice.

* Na početku sljedeće stranice nalazi se prilijepljen izrezak iz neimenovanih novina sljedećeg sadržaja: »U ljubljanskom časopisu 'Etnolog' slovenački lingvista (germanista) sv. prof. dr. J. Kelemeina[86] izdao je raspravu »Popa Dukljanina Libellus Gothorum, Studija o starogermanskim uspomenama u našoj zemlji«. Pored ostaloga, tu se kaže, da nisu doveli do uvjerljivoga rezultata pokušaji da se narodno ime Hrvat izvede iz germanske osnove. Germanski elementi pri doseljivanju Hrvata nisu nikako sudjelovali. »Jedno je svakako pozitivno, da ni Toma Arciđakon ni Pop Dukljanin ne smatraju Hrvate Gotima.« Šegvić je nadopisao uz izrezak: Ova tvrdnja ne stoji. Ja sam dokazao za Tomu Arcidjakona, da on istovjetuje Hrvate sa Gotima. Vidi: Nastavni Vjesnik.[87]

[str. 13/138]

10. III

Javlja se, da je obkoljen kod Prozora cieli partizanski štab sa vladom (drug Tito, Dr. Ribar[88]). Ako Talijani ne izdadu, mogli bi se i zarobiti.

---

[84] Mladen Lorković je bio ministar vanjskih poslova od 9. 6. 1941. do 23. 4. 1943., ali je i nakon smjene s te dužnosti ostao ministar u vladi, a jedno vrijeme bio je i ministar unutarnjih poslova. O razlozima njegove smjene s položaja šefa diplomacije, koji nisu bili samo političke naravi, opširnije vidi: B. KRIZMAN, *Pavelić između Hitlera i Mussolinija*, str. 519-546 i *Ustaše i Treći Reich*, I, Zagreb, 1983., str. 25 te N. KISIĆ KOLANOVIĆ, *Mladen Lorković – ministar urotnik*, Zagreb, 1998., str. 41-61.

[85] Vladimir Košak (Velika Gorica, 25. 7. 1908. – Zagreb, 18. 6. 1947.) doktorirao je ekonomiju u Frankfurtu, gdje je dvije godine (1934.–1936.) bio asistent na tamošnjemu Ekonomskom fakultetu. Nakon povratka u Zagreb priključio se domovinskom krilu ustaškog pokreta (1936.). U prvoj vladi NDH imenovan je državnim tajnikom u Ministarstvu narodnoga gospodarstva, a zatim je od kraja lipnja 1941. postavljen za državnog rizničara, tj. ministra financija. Zbog slučaja s krijumčarenjem zlata podnio je ostavku na svoj položaj i prešao u diplomatsku službu. Vidi: Slaven RAVLIĆ, »Košak, Vladimir«, *Tko je tko u NDH*, str. 199.

[86] Jakob KELEMINA, »Popa Dukljanina „Libellus Gothorum“. Studija o starogermanskih spominih v naši zemlji«, *Etnolog. Glasnik Slovenskega Etnografskega muzeja*, br. 12, Ljubljana 1939., str. 15-35.

[87] Šegvić je objavio u *Nastavnom vjesniku* članak »Hrvat, Got, Slav u djelu Tome Splićanina«, knj. XL, god. 11, Zagreb, 1931. – 1932., str. 18–25.

[88] Ivan Ribar (Vukmanić, 21. 1. 1881. – Zagreb, 2. 2. 1968.), predsjednik Izvršnog odbora AVNOJ-a. Vidi: Željko KRUŠELJ, »Ribar, Ivan«, *Tko je tko u NDH*, str. 344.

12. III

Danas je preuzv. nadbiskup Stepinac služio Te Deum za Papu u 11 s[ati][89]. Puna crkva službenih ljudi i diplomata. Za tim svečano primanje. Nadbiskup je pozdravio hrvatski i latinski goste čestitare. Lani je pozdravio hrv. tal. njem. i francuski. Izrazio nadu da će uspjeti naporima Sv. Oca pospješiti čim prije mir u svietu. Talijanski diplomati su bili prilično pokunjeni, a njemačkih nije bilo ni ove godine kao ni lani.[90] Španjolac je bio najvedriji i nasmijaniji.

Svi me pitaju za zdravlje i vele da dobro izgledam. A da znaju, kako mi je. Jučer su mi izvadili 300 gr. krvi. Napadaji stenokardije svaki dan jači: Neka se vrši Božja!

Biskup Dr. Šimrak veli, da su podravski krajevi pročišćeni od Partizana. Za kako dugo?!

14. III.

Danas je bila proslava Papina u katedrali za sva hrvatska društva.[91] Nadbiskup Dr. Stepinac je držao homiliju punu žara i ljubavi za svečare i za Crkvu, i brigu za budućnost hrvatskog naroda. Bilo je puno svieta.

Ja sam danas u mojoj katedrali[92] iztaknuo kako ne može biti novog poredka, ako se protivi vječnom poredku osnovanu na: poštivanju ljudske osobe, na svetosti obitelji. To je od Boga, a države su ljudska tvorevina, proizašla iz nužde da se čovjek i obitelj obrane od ljudske opačine. Postoji od Boga izravna osim čovjeka i obitelji još savez Crkve. Sve drugo treba da se podvrgne i uokviri u vječni Božji poredak.

[str. 14/139]

17. III.

Danas sam bio kod nadbiskupa Dra Stepinca, da mu kondoliram za pretrpljene muke njegove rodbine i suseljana Krašića i Žumberka. Iznio mi je potanko dokumente bestialne okrutnosti talijanske soldateske. Nadmašili su i naše partizane i ruske boljševike. Ne bi čovjek vjerovao, da bi Talijani mogli izkazati toliko divljaštvo na narodu hrvatskim.

Oni hoće da Hrvate po što – po to nestane sa lica zemlje. Izginuo je do sada talijanskom izravnom ili neizravnom krivnjom 1 milijun Hrvata. U Krašiću i okolici su popalili kuće, nakon što su ih opljačkali. Pokrali su i žensko rublje i sve do čega su došli. Zapalili su štale i profanirali crkvu! Oni katolici! Nadbiskup je poslao oštar memorandum na talij.[anskog] ministra Casertana, koji hini da je uvredjen. Nadam se, da neće (op. aut. nečitko; poricati?) ovaj dokumenat talijanskog divljaštva u Hrvatskoj. Dobio je jedan otisak i papinski

[89] »Proslava krunitbe Sv. Otca Pape Pia XII.«, *Nova Hrvatska*, br. 62, 13. 3. 1943., str. 7.

[90] Talijanski poslanik u Zagrebu Raffaello Casertano i generalni konzul dr. Canino. Za razliku od ove Šegvićeve dnevničke bilješke, Te Deumu su prisustvovali prema novinskim izvješćima svi diplomatski predstavnici u Zagrebu, uključujući otpravnika njemačkog poslanstva Conrada Schuberta, te predstavnici njemačke vojske koje je zastupao njemački general Edmund Glaise von Horstenau i general Kossack. Proslavi je nazočio i španjolski poslanik don Vicente Gonzales Arnao y Amar de la Torre.

[91] Pontifikalna misa u prvostolnici prigodom godišnjice krunidbe Svetog Oca Pape.

[92] Šegvić zasigurno misli na crkvu Ranjenog Isusa.

delegat preuzv. Marcone,[93] koji će ga proslediti dalje. Talijani su posijali nepravda koje zalievaju krvlju, a sada raste mržnja izmedju nas i njih do desetoga koljena.

[str. 15/140]

Moram zabilježiti viest od njega: Župnik Farkašića Irgolić pohvalio se je kanoniku [prvostolne crkve zagebačke] Dru J.[osipu] Mariću, da je sada u njegovu kraju mir, nakon što je dao ubiti »dva Vlaha«. Nakon malo dana je i on bio ubiven! Krv za krv? Je li istina?[94]

22. III.

Posjetio me je vojni vikar pop Stipe pl. Vučetić.[95] Poslije razgovora o njegovoj obitelji i plemstvu od XIII. v.[ieka] i nakon što sam mu dao zatražene informacije iz H.[istoria] S.[alonitana] Tome Splićanina, svratio sam razgovor na ubivene svećenike: Štimca, Irgolića i Jurajića. On poriče da bi Irgolić[96] dao »ubiti dva Vlaha« i da bi se još time hvalio. On ga dobro poznavao. Vrlo zauzet za narod i njegove potrebe. Popa Štimca su dali smaknuti Niemci, jer su našli kod njega partizansku propusnicu, gola ga ustrielili i bacili u jamu pa ga zatrpali zemljom. Glava mu je još virila. Seljaci ga kasnije digli iz jame i dali pristojno pokopati.[97] Za Jurajića veli, da se je zvao Uidenić pa je promienio prezime u Jurajić, jer da su se tako zvali njegovi stari.[98] Ni govora da bi on tražio od »prelaznika« nekakve takse. Veli da je po želji episkopata forsirao prelaze, pa da su ga partizani za to jako zamrzili.[99]

---

[93] Giuseppe Ramiro Marcone (S. Pietro Infine 15. 3. 1882. – Arezzo, 10. 7. 1952.), katolički svećenik, benediktinski opat od 1918., od 1941. kao apostolski vizitator izaslanik Svete Stolice kod hrvatskog episkopata.

[94] Antun Irgolić (Zagreb, 5. 10. 1877. – veljača 1943.), župnik u Farkašiću od 1913. do njegova umorstva. Kod njega je u župnom dvoru 1937. tadašnja udružena opozicija održala svoj poznati sastanak. Irgolić je bio među osnivačima Hrvatske pučke seljačke stranke. Bio je zastupnik u Hrvatskome državnom saboru za 1942. godinu. *Opći šematizam Katoličke crkve u Jugoslaviji. Prema mandatu prečasnog Episkopata Jugoslavije izradio Dr. Krunoslav Draganović*, Sarajevo, 1939., str. 36. i Anto BAKOVIĆ, *Hrvatski martirologij XX. stoljeća*, Zagreb, 2007., str. 259.

[95] Stipe pl. Vučetić (Brinje, 8. 11. 1873. – Zagreb, 20. 4. 1945.), katolički svećenik, publicist i političar. Sudionik Prvog hrvatskog katoličkog kongresa (1900.). Stranački se vezao uz pravaše, napose uz njenu frankovačku sastavnicu. Biran je u Hrvatski sabor. Nakon 1918. doživio političke progone. Poglavnik ga je u ljeto 1941. imenovao vojnim vikarom, a bio je i član Hrvatskoga državnog sabora za 1942. godinu.

[96] Izvori govore o sudbini župnika i saborskog zastupnika Antuna Irgolića sljedeće: »Partizani su opljačkali i zapalili župni dvor (u Starom Farkašiću), a uglednog župnika Antuna Irgolića su svezali za njegova kola, vukli do sela Cerje u župi Pokupsko, strašno mučili i ubili u šumi 'Suhača'. Pastiri su našli za desetak dana njegovo tijelo, pa su ga dobri ljudi pokopali noću, na groblju u Pokupskom, s molitvom svećenika Martina Štupnika.« Vidi: Kožul, nav. dj., str. 175.

[97] Dragutin Štimac, (Lokve, 14. 10. 1907. – Drežnik-grad, 31. 1. 1943.), župnik od 1936. u Drežnik-gradu. Strijeljali su ga Nijemci uz obrazloženje da je surađivao s partizanima. *Opći šematizam Katoličke crkve u Jugoslaviji. Prema mandatu prečasnog Episkopata Jugoslavije izradio Dr. Krunoslav Draganović*, str. 127 i A. BAKOVIĆ, *Hrvatski martirologij,* str. 636.

[98] Ivan Juraić (Tounj, 1. 5. 1884. – Slunj, 31. 12. 1942.), župnik i dekan u Rakovici od 1935. do umorstva. Strijeljali su ga partizani. *Opći šematizam Katoličke crkve u Jugoslaviji. Prema mandatu prečasnog Episkopata Jugoslavije izradio Dr. Krunoslav Draganović*, str. 127 i i A. BAKOVIĆ, *Hrvatski martirologij,* str. 290. Vidi i bilješku 69.

[99] Zanimljivo je primijetiti da iz Šegvićeve formulacije proizlazi kako je katolički episkopat (a ne državne vlasti!) bio onaj koji je »forsirao« vjerske prijelaze.

Sadašnji vlasnici »Hrvatske Smotre« hoće da proslave desetgodišnjicu njezina života, pa pozvaše na slavu i mene kao osnivača iste.[100] Hoću li im odazvati? Pokazali su ovi mladi ljudi vrlo malo obzira i zahvalnosti prema meni.

[str. 16/141]

23. III.

U bivšoj Fallerovoj kući (Elsa Fluid) Jurjevska[101] 31 sada zapovjedništvo ustaške mladeži, priredjena je smotra »smotraša«, elite hrvatske inteligencije. Došli su po mene kao osnivača »Hrv.[atske] Smotre« gg. Drago Cerovac, dr. Vilko Rieger, dr. [Đuro] Teufel i Slavko Boršćak. Našao se okupljeno oko 60 vrlo vriednih ljudi. Domaćina je igrao prof. Ivan Oršanić. Sretan sam što mi djelo nije uginulo, nego su ga dalje odgajali drugi no bez uspjeha. Hrv.[atska] Smotra je osnovana proti komunizmu, koji bješe zarazio najveći dio hrvatske inteligencije pod vodstvom Miroslava Krleže i podporu Matice Hrvatske.[102] Neka se pročita 4 broj »Hr.[vatske] Sm.[otre]« pa će vidjeti imena intelektualaca koji su se sada pritajili, ali su još uviek medjusobno povezani i sačinjavaju moćni faktor klike, koja je od prvih početaka zaokružila Poglavnika, zajašila Hrvatsku.[103] Žalim, da ne mogu ustati i razkrinkati ovu kliku!

29. III

Morao bi ići na sprovod dragomu Trnskomu.[104] Njegova smrt me je silno ražalostila. Smatram to prvim pozivom za sebe. Gripa pa šlag i u par dana ode Bogu na račun. Novine iztiču njegove krasne upravne sposobnosti. Prava beamterska duša. U mladosti idealista medju steklišima, kasnije praktičan čovjek. Gospodski sin. U vrieme Khuenovo otac ga je korio s prevelike službene revnosti, a i sam je bio beamterska duša – pravi »slavjanin«,

---

[100] *Hrvatska smotra* je počela izlaziti 1933. kao mjesečnik, a Šegvić joj je bio glavni pokretač te je u njoj bio autor niza članaka. U *Hrvatskoj književnoj enciklopediji* pogrješno je navedeno da ju je Šegvić uređivao i u ratnom razdoblju (1939. – 1944.), a u skladu s time neispravna je i tvrdnja da je taj časopis »pratio društvena zbivanja u razdoblju NDH, zbog čega je Šegvić osuđen nakon rata kao kolaboracionist i protivnik ideje jugosl. jedinstva te osuđen na smrt«, *Hrvatska književna enciklopedija*, sv. 4, Zagreb, 2012., str. 203.

[101] Treba biti Jurišićeva.

[102] Šegvić očito nije zaboravio svoje davno i svakako neutemeljeno predbacivanje vodstvu Matice hrvatske i uredništvu *Hrvatske revije* simpatije prema komunizmu, koje je temeljio ponajprije na suradnji Miroslava Krleže i Augusta Cesarca, ali i nekih drugih ljevičarskih autora u Matičinim izdanjima.

[103] Šegvićeva dnevnička bilješka je nedovoljno precizna jer je tijekom 1943. objavljen dvobroj 3-4 (ožujak-travanj) *Hrvatske smotre*. U tom su broju autori, na koje on aludira, bili: Ivan Oršanić, Radovan Latković, Vilko Rieger, Eugen Sladović, Vladimir Židovec, Ivo Guberina, Stipe Mosner, Lovre Katić, Danijel Crljen, Drago Cerovac, Petar Šimunić i dr. Od proglašenja NDH bio je odgovorni urednik Mato Nikšić, glavni urednik Ivan Oršanić, a ravnatelj izdavača konzorcija Hrvatska smotra Franjo Dujmović.

[104] Dragutin (Dragan) vitez Trnski, (Karlovac, 1863. – Zagreb, 27.3. 1943.). Trnski je bio kotarski predstojnik u Novoj Gradiški i Križevcima, od 1909. vladin savjetnik i upravitelj Odjela za bogoštovlje i nastavu, veliki župan požeške županije u miru, vladin povjerenik u srijemskoj županiji, član ravnateljstva Prve hrvatske štedionice, predsjednik Zaklade bana Jelačića i posjednik papinskog reda sv. Silvestra te više austrougarskih odličja. Najmlađi sin pjesnika i pukovnika Ivana viteza Trnskog. Nekrolozi su ga opisali kao jednog od najsposobnijih upravnih činovnika. Blagoslov mrtvog tijela obavljen je pred kapelicom na Mirogoju, a ukop u Krapinskim Toplicama.

strosmajerovac. Kad je stupio u mirovinu, dao se je u sticanje imetka. Bio je u ravnateljstvu Praštedione i drugih privrednih ustanova. Ali je bio čovjek pravedan i pošten i pobožan.

R. i p.[105]

[str. 17/142]

1. IV.

Velika sablazan se kolportira po Zagrebu o nekom kriumčarenju zlata u kojemu hoće da su upleteni i ministri: Dr. Lorković vanjskih poslova i Dr Košak od riznice, prvi po Dru Kolaku, drugi po Dru Havraneku. Ovi su zatvoreni i pod istragom. Vele ljudi: »vide da je N.D.H. otišla do vraga, prije nego sve propadne, hoće da si osiguraju budućnost.« Tako!? Govore i da će nastati promjene u Vladi. ali ovakove rane se ne lieče promjenama ministara. Pessima corruptio![106]

2. IV.

Dolazi viest, da je umro u Rimu u noći 28-29 ožujka kardinal Hermenegildo Pellegrinetti, u 67 godini života (r. 1876).[107] Bio je drugi nuncij u Beogradu od 1922-1937. Doživio je u tom svojstvu dosta neugodnosti. Za velikog euharističnog kongresa u Zagrebu[108] nosio je u procesiji Sveto otajstvo. Kad je procesija stigla sa Zrinjevca u ondašnju Prašku ulicu (sada Javorovu) jedan Dalmatinac viknu: Dolje Pellegrinetti! Nastade neopisiva gužva i strka. Nuncij se skloni sa Svetootajstvom u portu najbliže kuće. Teško se je uzpostavio red. Taj odvratni incident odaje svu mržnju jugoslavenskog režima i njegovih nosilaca na Katoličku crkvu i njezine predstavnike. Pellegrinetti je govorio i hrvatski.[109] Riedkost.

---

[105] *Requiescat in pace* (lat.) – Počivao u miru.

[106] *Pessima corruptio* (lat.) – Najgora korupcija. Zapravo se češće koristi termin *corruptio optima pessima*, koji ukazuje da je najgora korupcija najboljih. Naime, početkom travnja 1943. izbila je afera s krijumčarenjem zlata iz Švicarske preko Hrvatske u Mađarsku, u kojoj su sudjelovali i bliski suradnici ministara Lorkovića i Košaka. Osim što je dovela do osude na smrt i strijeljanja bivšega šefa Lorkovićeva kabineta i šefa personalnog odjela ministarstva vanjskih poslova Ivana Kolaka, te tajnika u ministarstvu državne riznice Ivana Havraneka, afera je za posljedicu imala i smjene u vladi: ministarstvo vanjskih poslova od Lorkovića je preuzeo Mile Budak, a Lorković je postao ministrom bez lisnice, dok je Košak otišao na poslanički položaj u Budimpeštu, a državnu je riznicu preuzeo Antun Filipančić. Opširnije B. KRIZMAN, *Pavelić između Hitlera i Mussolinija*, str. 524–528; Isti, *Ustaše i Treći Reich*, I, Zagreb, 1983., str. 25 i N. KISIĆ KOLANOVIĆ, *Mladen Lorković – ministar urotnik*, str. 44.

[107] Kardinal Ermenegildo Pellegrinetti (Camaiore, 27. 3. 1876. – Rim, 29. 3. 1943.), apostolski nuncij u Poljskoj i Kraljevini SHS/Jugoslaviji.

[108] Euharistijski kongres u Zagrebu održan je polovicom kolovoza 1930. godine Jure KRIŠTO u članku »Euharistijski kongresi u Chicagu (1926.) i Zagrebu (1930.)«, *Časopis za suvremenu povijest*, god. 38, br. 3, Zagreb 2006., str. 921-937, u kojem se ističu primjeri policijskih šikaniranja katolika, ne bilježi ništa o tom incidentu, a isti je slučaj s izvješćima većine tadašnjih novina, uključujući i *Katolički list*. Međutim, emigrantski tisak bilježi da je doista došlo do spomenutog incidenta: »jedan takav (beogradski) plaćenik povikao je s prozora jedne zgrade 'dolje Pellegrinetti', što je opet medju ženskim svijetom izazvalo paniku«. Vidi: »Euharistički kongres u Zagrebu«, *Slobodna Hrvatska*, 15. 9. 1930., Buenos Aires, str. 7.

[109] U sačuvanoj Šegvićevoj korespondenciji nalazi se i jedno Pellegrinettijevo pismo od 8. 5. 1938. iz Rima u kojemu je kardinal na hrvatskom jeziku zahvalio Šegviću na poslanoj mu knjizi »Kratka Povijest Crkve ranjenoga Isusa«. Između ostaloga zapisao je: »Čestitam Vam, što ste svojim perom oteli zaboravi tako lijepe poteze u vezi sa historijom Vašeg katoličkog rada Zagreba i vruće želim da ta obnovljena crkvica ranjenoga

Ostavio je medju nama najljepšu uspomenu. Njegov ispovjednik u Rimu je bio naš Monsig. Magjerec.[110] Počivao u m.

* Na početku sljedeće stranice nalazi se prilijepljen izrezak iz novina sljedećeg sadržaja: Zagreb, 8. travnja – Ministarstvo unutarnjih poslova, Glavno ravnateljstvo za javni red i sigurnost u Zagrebu objavljuje pod brojem 65.041-I.I.1943. ovaj Oglas. – Pokretni prieki sud u Zagrebu, osudio je dana 7. travnja 1943. na kaznu smrti strieljanjem: 1. Ing. Ivana Havraneka, sina Ivana i Matilde rodj. Hudoba, rodjenog 15. kolovoza 1906. u Hrvatskoj Kostajnici, državljanin Nezavisne Države Hrvatske, rimokatolika, rizničkog tajnika, dodieljenog u svojstvu tajnika Nabavljačkoj zadruzi državnih službenika u Zagrebu, oženjenog, otca troje djece, imućnog, neporočnog:

a) što je koncem prosinca 1942. od tvrdke Petar Teslić iz Siska, primio ovoj tvrdci izdanu dozvolu Ministarstva narodnog gospodarstva, odjel za vanjsku trgovinu, od 19. studenoga 1942. broj 30276 reg. br. 99041-S.F., za uvoz 597 komada olova u ukupnoj težini od 40.000 kg u Nezavisnu Državu Hrvatsku, te pomoću Aleksandra Justa i ing. Ferde Galića proveo u Srbiji prienos te robe iz kontingenta Nezavisne Države Hrvatske u kontingent Švicarske, te olovo umjesto da ga uveze u Nezavisnu Državu Hrvatsku preko odpremnog poduzeća D. Kovačević u Zagrebu tranzitnim putem odpremio u Švicarsku i prodao ga tvrdci Limor d. d. u Chiassu.

b) što je neustanovljenog dana koncem 1942. bez dozvole nadležnih oblasti nabavio u Švicarskoj 700 komada zlatnih napoleondora i platio ih posredovanjem ing. Ferde Galića slobodnim devizama, to jest olovom, dobavljenim načinom označenim u točci a) ovog oglasa,

c) što je od nabavljenih 700 komada zlatnih napoleondora dana 21. ožujka 1943. pokušao prenieti u Madžarsku 260 komada, bez dozvole nadležnih oblasti.

2. Dr. Ivana Kolaka, sina Ivana i Katarine, rodj. Kolak, rodjenog 23. rujna 1901. u Perušiću, državljanina Nezavisne Države Hrvatske, rimokatolika, nadstojnika ureda Ministra vanjskih poslova, neoženjenog, neimućnog, neporočnog:

a) što je nakon predhodnog dogovora s osudjenim ing. Ivanom Havranekom i ing. Ferdom Galićem koncem veljače 1943. putem kurirske pošte Nezavisne Države Hrvatske primio iz Švicarske 700 zlatnih napoleondora, te ih nakon toga izručio Mariji Galić radi daljnjeg izručenja osudjenom ing. Ivanu Havraneku, za koje djelo je primio od Marije Galić 600.000 Kuna.

b) što je neustanovljeno dana bez dozvole nadležnih oblasti odpremio iz Nezavisne Države Hrvatske 200.000 Kuna u Madžarsku.

Kazna smrti strieljanjem izvršena je u zakonskom roku.

[str. 18/143]

Isusa bude katolicima grada Zagreba u budućnosti ono, što im je i nekoć u prošlosti bila!« Vidi: Nacionalna i sveučilišna knjižnica, R 7982.

[110] Juraj Magjerac (Molve, 27. 12. 1885. – Rim, 4. 9. 1957.), rektor Zavoda sv. Jeronima u Rimu i izgraditelj njegova novoga sjedišta (1937. – 1939) na čijoj je 12. 11. 1939. inauguraciji bio i Šegvić. Više u: *Zbornik o mons. dr. Jurju Magjercu povodom 50-godišnjice smrti*, Mira KOLAR – Ivica ZVONAR (ur.), Molve – Zagreb, 2008., a navlastito o njegovu rimskom djelovanju: Jure BOGDAN »Msgr. Juraj Magjerec u Rimu«, nav. dj., str. 79–113.

3. IV.

Priredba IV. Tabora u Fijanovoj ulici 6.[111] Odazvao sam se pozivu. Početak odredjen u 19.30. Gospoda su se dala čekati gotovo jedan sat. Skorojevići. Ministar nastave Dr. Mile Starčević[112] držao govor prazan. Prisutni načelnici Zagreba Werner i Gračan (?)[113] kao da su na seoskom sielu. Onaj nadpis na pozornici: »Za Poglavnika i za Dom«, tako malo oduševljava. A. Starčević bi pobjegao. On bi rekao Za otačbinu sve. »Dom« nije isto što i otačbina. A Poglavnik je samo sluga otačbine. U koliko dobro radi za otačbinu, za njega smo svi, ali pred otačbinom nije nitko. Otišao sam kući poslije Milina govora. Bilo mi je dosta. Starčevićanci su ostali vjerni geslu: Bog i Hrvati!: »Za Boga i Hrvatsku«. Bog je sve i onda kad ga ljudi ne slušaju. A što su Duce, Führer, Poglavnik, ako im ljudi uzkrate poslušnost?

6. III.[114]

Objavljeno je nekoliko osuda na smrt. Osuđen je i strieljan i jedan dvadesetgodišnji vojnik, jer je pronevjerio jednu vojničku pušku »Manlicher«.[115] Pravo je po strogom zakonu vojničkom, ali se pita što će biti s onim visokim činovnicima, koji su kriomčarili zlato. Onaj neuk, nerazvijen seljak, a ovi visoko školovani i doktori, na visokim položajima, svjestni težine svoga grieha.

9. III.[116]

Putem radija i novina je javljeno, da su osudjeni na smrt i strieljani Ing. Havranek tajnik Riznice i Dr. Ivan Kolak tajnik i šef ureda Ministra vanjskih posala. U gradu je učinjen dubok dojam ne njihova osuda, nego činjenica, da su sagriešili i zaslužili ljudi od položaja u državi. To je velika sramota.

[str. 19/144]

10. IV.

Davao je Poglavnik prigodom proslave II godišnjice N. D. Hrvatske svečano primanje u bivšim banskim dvorima na Markovu trgu.[117] Uzvanika je bilo mnogo. Razpoloženje ozbiljno. Vidio sam predstavnike svih vjera: Marcone, Stepinac, Lach, Salis, Germogen,

---

[111] »Svečana priredba Ustaškog tabora Zagreb IV. prigodom dvogodišnjice uzpostave Nezavisne Države Hrvatske«, *Hrvatski narod*, br. 700, 6. 4. 1943., str. 3.

[112] Mile Starčević (Gospić, 15. 9. 1904. – Buenos Aires, 9. 3. 1953.), ministar narodne prosvjete od listopada 1942. do listopada 1943., kad je umirovljen. U kontekstu spominjanja Ante Starčevića upada u oči da je Mile Starčević objavio raspravu *Dr. Ante Starčević i Srbi* (Zagreb, 1936.), iz čega bi se Šegvićeva opaska mogla promatrati i kao poučavanje o izvornosti ideja »Oca domovine«.

[113] Šegvić je sam stavio upitnik. Očito je riječ o pogrešno zapisanom prezimenu. Wernerov donačelnik prezivao se Dinter. Uz ministra Starčevića proslavi je prisustvovao i ravnatelj državne promičbe Matija Kovačić.

[114] Vjerojatno je riječ o pogrešno zapisanom nadnevku jer bi trebao 6. IV. po kronološkom redu i sadržaju zapisa.

[115] »Osude ratnih sudova«, *Hrvatski narod*, br. 700, 6. 4. 1943., str. 2. Ovdje je riječ o osudi Franje Lovrića iz sela Gorice, kotar Brčko, koji je strijeljan u Podravskoj Slatini.

[116] Krivo zapisan mjesec. Riječ o 9. 4.

[117] *Hrvatski narod*, br. 705, 11. 4. 1943., str. 1–3.

dr. Popp, Muftija[118] i sav službeni aparat vojnički i civilni i ustaški. Govorio sam dva puta s Poglavnikom. Izmienio par rieči o najnovijim žalostnim dogadjajima. Kad sam se opraštao i rekao mu: Bog znade hoćemo li se više vidjeti i kada on se je ispričavao, da je zaokupljen vojničkim poslovima, ali nastupom ljeta, da ćemo se imati prilike vidjeti. I trebalo bi, rekoh, jer treba čuti i mišljenja gradjanstva koje je dalo svoj doprinos za uspjeh Vaše borbe.

Govorio sam i s Markom Došenom, jedinim starčevićancem u saboru.[119] Nije ni njemu pravo što se dogadja. Ali veli, da je nemoćan išta poduzeti za ozdravljenje ovoga stanja. Hvala Bogu, da je proslava prošla bez ijednoga neugodnoga incidenta! Stupismo u III. godinu oživljele Hrvatske.

[Odavde počinju dnevničke bilješke za 1944. godinu]

[paginacija se nastavlja sa str. 145]

Zar početak konca Zagreba?!

Danas 22. veljače, predzadnji dan poklada u 10 1/2 zatulila sirena. Malo časaka za tim počelo strašno praskanje. Zemlja se trese pod nogama. Strahovite eksplozije. Padaju bombe kao kiša. Sad znam, što je zračni napadaj.

23. II.

Nastradale 160 kuća od jučerašnjeg napadaja. Najgore željezničarska kolonija, a u njoj samostan O: O. Dominikanaca. Nadjoše smrt u ruševinama O. Angjelko Orlandini[120], o. Jordan Viculin, dva Karninčića, O. Korač, i još druga trojica.[121] Ne mogu prežaliti dragoga

[118] Uz zagrebačkog nadbiskupa i izaslanika Svete Stolice, ovdje se spominju pomoćni biskup zagrebački Josip Lach (Varaždin, 16. 3. 1899. – Zagreb, 12. 9. 1983.), pomoćni biskup zagrebački Franjo Salis Seewis (Karlovac, 15. 1. 1872. – Zagreb, 27. 10. 1967.), mitropolit zagrebački Germogen (Stanjica Nagorska, 10. 1. 1861. – Zagreb, 29. 6. 1945.), evangelički biskup Phillipp Popp (Bežanija, 23. 3. 1893. – Zagreb, 30. 6. 1945.), zagrebački muftija Ismet Muftić (Žepče, 1878. – Zagreb, 30. 6. 1945.).

[119] Marko Došen, (Mušaluk, 7. 7. 1859. – Zagreb, 7. 9. 1944.), političar, nekad istaknuti pripadnik starčevićanske frakcije pravaškog pokreta nakon njegovih raskola u prvom desetljeću 20. stoljeća. Još krajem 19. st. priključio se pravaštvu, pokrenuvši tjednik *Hrvat* u Gospiću. Tijekom pravaških raskola stao je uz Starčevićevu stranku pravu i kao njen kandidat bio je zastupnik u posljednjem sazivu Sabora (1913. – 1918.). Nakon promjena s kraja 1918. pridružio se Radićevoj stranci, a nakon uvođenja šestosiječanjske diktature pristupio je ustaškom pokretu i zatim otišao u političku emigraciju. U pokretu je imenovan za doglavnika. Za vrijeme NDH je imenovan predsjednikom Hrvatskog državnog sabora za 1942. Sprovod mu je predvodio nadbiskup Stepinac. Šegvićeva bilješka o Došenovoj neravnodušnosti prema razvoju situacije u NDH može se promatrati i u kontekstu memoranduma koji je skupina saborskih zastupnika uputila Paveliću krajem studenoga 1942. Vidi: Slaven RAVLIĆ, »Došen, Marko«, *Tko je tko u NDH*, str. 95–96.

[120] Vidi i Šegvićev članak »Plemenita žrtva divljačkog podhvata«, *Gospina krunica*, br. 7-8, Zagreb, 1944., str. 141.

[121] Prigodom bombardiranja 22. 2. 1944. godine izravno je pogođen dominikanski samostan u Zagrebu. Stradali su: o. Anđelo Orlandini, o. Manes Karninčić, o. Robert Karninčić, o. Jordan Viculin, o. Serafin Lupi, o. Herman Andromak, o. Branimir Korač, fra Tomo Rogulj i činovnik Ivan Čuljat. Više vidi: *Gospina krunica*, god. 26, br. 7-8, Zagreb, 1944. i Dr. D.[ragutin] N.[ežić] »U spomen bielih otaca reda propovjednika«, *Katolički list*, br. 9, 2. 3. 1944., str. 102–103.

o. Orlandinija, s kojim drugovah 60 godina. Svet redovnik, utemeljitelj samostana, koji ga je zatrpao pod ruševinama. Imade više od 100 mrtvih.

24. II.

Pod utiskom zračnog bombardiranja mnogi bježe iz grada. U 12 s. pod uzbunom. Dva samostana: franjevački, Kaptol 9 i dominikanski porušeni, a crkve oštećene.[122]

25. II. -944.

I danas je bila uzbuna. Svečani sprovod izkopanih iz ruševina otaca Dominikanaca. Vodio nadbiskup Stepinac, devet ljesova! Veliko učešće naroda i vlasti.

26. II.

Poglavnik izdao naredbu, da nitko ne smije ostaviti svoje mjesto pod prietnjom priekog suda. Nadbiskup je naredio da se svete mise moraju služiti do 9 sati u jutro svaki dan.

27. II.

Danas nije bilo ni uzbune ni preduzbune.

Do sada je utvrdjeno, da je poginulo 200 života prigodom napadaja 22. II. U samoj zgradi osiguravajućeg ureda je poginulo 40 ljudi.

[str. 146]

Danas 27. XI. 1944. nastavljam s bilježkama.

Bojali smo se da će Zagreb biti u ruševine. Ali eto nije. Bilo je nekoliko navala iz zraka. Bilo je šteta i žrtava. Ali ono najgore nije do danas došlo. Rat se nastavlja u svim pravcima. Ali se ne vidi kraja. Niemci su se povukli iz Grčke, Bugarske i Rumunjske. Povukli se iz Beograda. Povlače se prema Zagrebu. Sovjeti navaljuju u Magjarsku. Ali Peštu još nisu zauzeli. Obalni pojas Dalmacije su Niemci ostavili Partizanima. Još se opiru na mletačkoj granici Dalmacije. Od Komina do Livna pa do Ljubuškoga.

Čujem da je splitski biskup Bonefačić[123] pozvao engleske čete, da prave red u Splitu. Navodno su se odazvali. Razoružavanje partizana!! Dao Bog.

Živci popuštaju. Jučer si je prerezao žile generalni ravnatelj gradske štedionice Dr. Rudolf Erber[124]. Šteta. Vele da nije mogao udovoljiti nadnaravnim zahtjevima viših vlasti. Osobito u pogledu (nečitko!). Bio je vriedan i čestit čovjek.

---

[122] Fotografije civilnih ciljeva – ne samo onih u Zagrebu – koji su razrušeni u savezničkom bombardiranju objavljene su u propagandnoj brošuri Glavnog ravnateljstva za promičbu pod naslovom *Ovako oni pomažu partizane* (Zagreb, 1944.). Najnoviju historiografsku obradu te teme vidjeti u: Milica KARAKAŠ OBRADOV, *Angloamerička bombardiranja Hrvatske u Drugom svjetskom ratu. Savezički zračni napadi na Nezavisnu Državu Hrvatsku 1943.-1945.*, Zagreb, 2008., str. 191–224.

[123] Splitsko-makarski biskup Kvirin Klement Bonefačić (Baška, 4. 6. 1870. – Baška, 28. 1. 1957.).

[124] Rudolf Erber (8. 6. 1881. – Zagreb, 26. 11. 1944.). Tri dana nakon smrti ukopan je na Mirogoju. Prema onodobnom tisku obavljao je do smrti dužnost ravnatelja Gradske štedionice u Zagrebu, dok u natuknici o

28. XI. 1944.

Povratimo u život zakonitost.

Od 29. X. 1918. Hrvatska živi u stanju prevrata.

Toga dana je Pribac[125] skroz bacio pravo revolucije, nad pravom zakonitosti. Posljednja zakonita vlada je bila bana Mihalovića.[126] Sabor je prenio svu vlast na »Nar.[odno] Vieće« sa dužnošću da ovo izviesti o svome radu sabor.

[nepaginirana stranica, lijevi dio knjige]

Sabor se je odgodio. Predsjednik Dr. Medaković[127] je izjavio da će pozvati zastupnike pismenim putem. On je umro, pomrieše većina zastupnika, ali sabor još nije pozvan.

Dva nosioca prava i zakonitosti: Vladar i sabor.

Vladar se je odrekao. Sabor ne funkcionira.

Sabor je još uviek nosilac zakonitosti. Nije pravno prestao.

On treba da uzme iniciativu za uzspostavu podpune legitimnosti. Treba postupak jednak onomu kad je poginuo Vladislav na Mohačkom polju 1526. Sami su se sazvali.[128]

[str. 147]

Konac tragiko[me]dije N.D.H. 10 IV. 1941-6 V. 1945

Došao je u Zagreb muče a da se nije ni najavio, ne sazvavši [zazvavši] pomoć Božju 16. IV. 1941. započeo vladavinu terora.

---

njemu, koju je sastavila Mira KOLAR DIMITRIJEVIĆ u *Hrvatskom biografskom leksikonu*, sv. 4, Zagreb, 1998., str. 47, stoji da je ravnatelj bio do 1939. godine. Ta je tvrdnja problematične uvjerljivosti: renomirani *Compass. Finanzielles Jahrbuch 1942* (Wien, 1942., str. 95) i tada navodi Erbera kao člana uprave te zamjenika ravnatelja Gradske štedionice općine slobodnoga i kraljevskoga glavnoga grada Zagreba. Erber je jedno vrijeme bio i načelnik grada Zagreba. O njegovoj političkoj bliskosti s hrvatskim »federalistima« piše Ivan Peršić u svojim *Kroničarskim zapisima* (Zagreb, 2002.), str. 266. Njegovu smrt je zabilježio u svojem dnevniku i Josip Horvat (prema njemu, ubio se »navodno od straha«). Josip HORVAT, *Preživjeti u Zagrebu. Dnevnik 1943–1945*., Zagreb, 1989., str. 174.

[125] Svetozar Pribićević (Kostajnica, 26. 10. 1875. – Prag, 15. 9. 1936.), tada je bio potpredsjednik Narodnog vijeća Slovanaca, Hrvata i Srba. U standardnoj historiografiji se smatra da je bio »siva eminencija« hrvatske politike toga prevratničkog razdoblja.

[126] Ban Antun Mihalovich (Feričanci, 21. 7. 1868. – Zagreb, 21. 9. 1949.). Uz podršku Hrvatsko-srpske koalicije i na prijedlog ugarskog predsjednika imenovan 1917. godine za posljednjeg bana pod austrougarskom upravom nakon ostavke bana Skerlecza. Za vrijeme rata susretao se s kraljem Karlom. Nakon sloma Austro-Ugarske i stvaranja Države SHS predao vrhovnu vlast Narodnom vijeću SHS.

[127] Predsjednik Sabora dr. Bogdan Medaković (Novi Sad, 1854. – Beč, 11. 5. 1930.). Jedan od prvaka hrvatskih Srba iz redova Srpske samostalne stranke i član vodstva Hrvatsko-srpske koalicije.

[128] Nije jasno iz kojeg doba potječe ta bilješka. S obzirom na to da spominje Medakovićevu smrt, nije mogla nastati prije svibnja 1930., a s obzirom na razdoblje diktature, nije ju logično smjestiti ni u vrijeme prije donošenja Oktroiranog ustava 1931. godine. Nejasno je, međutim, na odreknuće kojega vladara Šegvić smjera. Jedini vladar koji se je odrekao prijestolja bio je 1918. posljednji austrougarski car i kralj Karlo I. (IV.).

A 6. V. 1945. ne oprostivši se ovim narodom niti jednom riečju u 23 pop.[129] povukavši silno materijalno blago sa sobom, osobito blago nevine hrvatske mladeži praćen prokle[t] stvom naroda otišao je muče iz Zagreba prema Ljubljani – Prokleta mu uspomena.[130]

Dana 7. V. 1945 na Sudamju[131] započela je nova Kalvarija Hrvata.

Započeo je ulazak u Zagreb šume.

Dr. Gjuro Kumičić[132] pozivlje Zagrebčane na mir, da muževno snose svoju nesreću.

***

[S druge strane bilježnice nalazi se još dva dnevnička niza bilježaka iz ranijeg razdoblja.]

Danas 1/XI 1907. Bilježim što mi pripovieda jučer 31. X. prijatelj Dr. Ante Pavelić,[133] kao prijatelju:

Bila je sjednica poslovnog Odbora kod Mile.[134] Elegović[135] mi pruži jedno pismo uz prethodno uvjerenje i na poštenu riječ da ću mu ga vratiti. Uzmem pismo. Bez potpisa je. Lieber Ivo! Pismo je adresirano na Elegovića. Rukopis je iskrivljen. Čitam ga ja i žena Olga.[136] Tu mi se spočituje da je i moja žena dobra sa Milom, pa bi se i o njoj moglo govoriti kao što se govori za Dra Franka. Neka se uhvatim za nos.

Olga to pismeno prepiše, a ja ga vratim Elegoviću na slijedećoj sjednici ovim riječima: To je pismo pisala sama ggja Dora Frank[137] za koju se znade i inače da se ovakvim anonimnim pisanjem bavi. Komu bi inače toliko na srcu ležalo ovo pitanje. Plane Elegović na ta tri druga. Psuje, kune, grdi. Dolazi i Vladimir kao muž da prosvjeduje. Na to ja rekoh da tuži sudu za uvredu poštenja. Oni mi spočitaju odnos sa (nečitko).

Sutra dan eto ti kod mene staroga Franka. Sav je izvan sebe. Brani svoga sina i Elegovića i Doru i kudi moje ponašanje prama njima. Spočituje mi što i prvi. Ja se smijem. On hoće

---

[129] Prema čitanju Frane Glavine ovdje se radi o 23 sata. Vidi: Kerubin ŠEGVIĆ – Ivo GUBERINA, *O splitskim saborima datiranim u X. stoljeće*, Split, 2015., str. 81.

[130] Nema nijednog dokaza da je Pavelić ponio »materijalno blago«, ali je Šegvićeva bilješka – ako je doista nastala u danima sloma NDH i nije bila unesena u dnevnik kasnije, radi opravdanja pred ratnim pobjednicima – izraz shvatljivog ogorčenja koje drastično odudara od nekadašnjih njegovih hvalospjeva Paveliću i posveta designiranome kralju Tomislavu II.

[131] Sudamja je blagdan svetog Duje, splitskog zaštitnika.

[132] Gjuro Kumičić (Zagreb, 19. 12. 1887. – Zagreb, 2. 4. 1975.), sin književnika i pravaškog zastupnika Eugena Kumičića. Povjerena mu je bila dužnost predaje Zagreba novim jugoslavenskim vlastima u svibnju 1945. godine.

[133] Ante Pavelić (Gospić, 19. 5. 1869. – Zagreb, 11. 2. 1938.), zubar i političar. Prvi je potpredsjednik Narodnoga vijeća SHS. Na čelu delegacije koja je u Beogradu provela ujedinjenje Države SHS s Kraljevinom Srbijom. Kasnije je bio i predsjednik Senata Kraljevine Jugoslavije. O njegovoj ulozi u pravaškim raskolima 1906.–1911., pri čemu ga je podržao i Šegvić vidi: Stjepan MATKOVIĆ, *Izabrani portreti pravaša*, Zagreb, 2011., str. 127–142.

[134] Mile Starčević (Žitnik, 28. 9. 1862. – Zagreb, 10. 3. 1917.), odvjetnik i političar. O njegovoj prisnoj povezanosti sa Šegvićem vidi više u uvodnom tekstu.

[135] Ivo Elegović (Dolac 10. 3. 1877. – Split, 4. 8. 1959.), odvjetnik i političar. Saborski zastupnik frankovačke Starčevićeve hrvatske stranke prava. U međuraću je napustio pravaške ideje i približio se 1930-ih beogradskom režimu.

[136] Olga, rođ. Došen (1883. – 1964.), supruga zubara Ante Pavelića.

[137] Dora Frank, supruga Vladimira Franka, saborskog zastupnika i sina dr. Josipa Franka.

da uspostavimo prvošnje odnošaje, ili da povučem konzekvencije. Ja na to rekoh: kako oni mene tuže sudu ja ću dokazati, da se Elegović sa Dorom ljubi, grli i nateže, da je Dora ovo pismo pisala. Na to će Frank zamišljeno koja će biti posljedica? Rastava braka, uništenje jedne familije. Mogu li ja to primiti na sebe. A pogotovo će biti težke političke posljedice. Na taj [nečitko !], ja rekoh da neću tjerati mak na konac. Ja ću im sve zaboraviti. Neka samo ne diraju u mene.

* * *

Parlamentarni rad

19. II. 1919. Vijeće Starčevićeve stranke prava – izabralo me je za člana državnog vijeća S.H.S: Zamjenik mi je Šime Semić.[138]

26. II. Otputovali posebnim vlakom u Beograd

27. II. Odsjedali u Zemunu[139] kod franciskana o. Sch... [nečitko!].[140]

1. III. Otvorenje Državnoga Vijeća predsjedatelj po starosti Gliša [Gligorije] Jeftanović, sekretari: Dr. Vl. Ćorović i dr. [Ivan N.] Novak.[141]

Stari Jeftanović jedva čita pozdravni govor bez topline i bez ideje.

4. III. Razdioba u sekcije. Zbor privremenog predsjedništva i dr Dragutina Pećića.

14. Predstavništvo se je konstituiralo. Predsjednik Draža Pavlović, prof. univerziteta. – podpredsjednici: Dr. [Ivan] Ribar i Dr. Fran Janković.

15. Konferencije pročelnika klubova: Protić daje izjavu o vanjskom položaju. Petričić[142] daje ostavku jer se Nar.[odni][143] klub ne slaže s prijes.[tolnom] besjedom.

---

[138] Nakon razmjerno dugih prijepora, odlučeno je da banska Hrvatska u Državno vijeće kao Privremeno narodno predstavništvo odašalje 62 predstavnika, od čega je Hrvatsko-srpskoj koaliciji pripalo 30 mjesta, Starčevićevoj stranci prava 15, a Socijaldemokratskoj stranci, Narodnoj stranci te skupini oko Novog vremena, kao i Hrvatskoj pučkoj seljačkoj stranci i skupini oko Narodne politike po dva mandata. Po dva mandata pripala su i Srpskoj radikalnoj stranci te Jugoslavenskom odboru, a u Državno vijeće kooptirana su još tri delegata (socijaldemokrat V. Korać, S. Srkulj iz Narodne demokratske stranke i F. Barac kao izvanstranačka osoba). Više: B. GLIGORIJEVIĆ, *Parlament i političke stranke u Jugoslaviji 1919-1929*, str. 27–28.

[139] Prema novinskim izvješćima, većina hrvatskih delegata je ostala prespavati u Zemunu jer nisu mogli »naći stan« za prespavati u Beogradu. »Državno vijeće«, *Obzor*, br. 49, 28. 2. 1919., Zagreb, str. 1.

[140] Može se pretpostaviti da je riječ o franjevcu Augustinu Stjepanu Šlibaru, koji je vodio od 1919. do 1921. službu samostanskoga starješine u Zemunu. O njemu vidi natuknicu koju je napisao F. E. Hoško u *Hrvatskom franjevačkom biografskom leksikonu* (2010.) u izdanju Leksikografskog zavoda Miroslav Krleža.

[141] Sva su trojica imala istaknutu ulogu u predratnome i ratnome političkom životu: Gligorije Jeftanović (1841. – 1927.) bio je jedan od političkih prvaka bosansko-hercegovačkih Srba, a politički je djelovao i povjesničar Vladimir Ćorović (1885. – 1941.), kasnije član Srpske akademije nauka. Pravnik i publicist Ivan N. Novak (1884. – 1934.) u javni je život ušao kao naprednjak, a zauzimao je važno mjesto u buđenju hrvatske narodne svijesti u Međimurju kao i u njegovu oslobođenju od mađarske vlasti 1918. godine, nakon čega je imenovan povjerenikom Narodnog vijeća SHS za Međimurje.

[142] Petričić je prije rata bio pripadnik Starčevićeve stranke prava i saborski zastupnik. U novoj državi imenovan je ministrom poljoprivrede, a od 23. 2. 1919. i ministrom za prehranu. On je 15. 3. predao ostavku uslijed opozicijskog stava Narodnog kluba. Na mjesto ministra poljodjelstva postavljen je Albert Kramer.

[143] Narodni klub je bio parlamentarni klub sastavljen od zastupnika Starčevićeve stranke prava, Napredne demokratske stranke, Hrvatske narodne zajednice te predstavnika dalmatinskih i istarskih Hrvata. Imao je oko 30 članova, a predsjednik mu je bio zubar dr. Ante Pavelić, a potpredsjednici dr. Ivan Lorković i dr. Mate Drinković.

16. nedjelja 10 ½ sat. prijes.[tolna] besjeda. [144]

17. sekcija – Zbor sekcije adresnog Laginja i Drinković za Nar.[odni] klub. U Klubu se izradjuje nacrt adrese po Drinkoviću.

* * *

Prilog:

Šegvićevo pismo upućeno Marku Došenu (Zagreb, 5. 4. 1943.)[145]

Zagreb, Kraljevićeva 8, tel. 23-950

5. travnja 1943.

Dragi Marko.

Nakon što si dovršio s tvojim prikazom biti i zadaće hrvatskoga sabora kroz viekove, ne mogu a da ti se ne javim makar i ovim putem.

Duša mi se je rastapala nad svakom tvojom rieči. Slušajući te, pitah se u sebi: Imade li u cielom hrvatskom saboru još netko, koji jednako misli i osjeća kao Marko Došen?[146] Zar si ti jedini pravi Starčevićanac? Ja ne poznam članove hrvatskoga sabora. Većina njih su nepoznate oline, ljudi bez imena bez prošlosti, izuzmeš li dvojicu trojicu. Bio bih sretan, kad bih znao da u tom hrvatskom saboru imade barem deset Starčevićanaca, ako ne Starčevićanaca Došenova kova, ali barem epigona.

Hvala ti, dragi Marko, na duhovnom užitku, što si mi ga tvojim govorom na radiu priuštio.[147]

Nu poviest će iznieti, kako su kroz ove dvie godine nove, mlade hrvatske državnosti, ušli ljudi, koji nisu sijali, ljudi koji se koriste tudjim trudima, ljudi koji raztaču a ne grade: crvi, koji ubijaju život.

Dok se najbolji ljudi naše krvi bore na izvanjskoj fronti za slavu imena hrvatskoga, dotle se naša unutarnja fronta ruši. A oni, koji su krivi za rušenje okrivljuju javno narod, kao da

---

[144] Regent je toga dana prijestolnom besjedom otvorio rad Narodnog predstavništva.

[145] Pismo se nalazi u Šegvićevoj korespondenciji, Nacionalna i sveučilišna knjižnica, Zagreb, R 6909.

[146] Šegvić i Došen dijelili su iskustvo zastupničkog mandata u beogradskoj Ustavotvornoj skupštini. Prvi kao zastupnik Hrvatske zajednice, a drugi Hrvatske republikanske seljačke stranke. Iz tog razdoblja njihove rane suradnje ostalo je sačuvano pismo koje je Došen uputio Stjepanu Radiću početkom lipnja iz 1921. iz Gospića. U njemu Došen spominje susret sa Šegvićem prigodom zajedničke konferencije »radićevaca« i »zajedničara«, kad je došlo do rasprave oko stilizacije jednog manifesta. »Zajedničari« nisu tada prihvaćali predloženu odredbu da »radićevci« budu proglašeni »pravnim i zakonitim predstavnikom Hrvatske i naroda Hrvatah«, a Došen je zbog toga »zajedničare« proglasio »kukavicama« i »kraljevcima« zbog odlazaka u Beograd. Na to mu je Šegvić odgovorio da se smatra republikancem, ali Došen je držao da to njegova djela ne potvrđuju. Vidi: *Korespondencija Stjepana Radića*, knj. 2, Bogdan KRIZMAN (prir.), Zagreb, 1973., str. 551-552.

[147] Došen je, prema novinskim izvješćima, održao govor na Državnoj krugovalnoj postaji. Govor je objavljen u *Hrvatskom narodu*, br. 701 od 7. 4. 1943. na str. 1 pod naslovom »Sabor kao čuvar hrvatske državnosti kroz vjekove«. Prema tom članku, koji nosi nadnevak 6. travnja, govor je održan »sinoć« pa se onda može zaključiti da je Šegvić napisao to pismo u večernjim satima.

nije zrio za državni život. Nije narod kriv, ako su se naprtili njemu na vrat štetočine, oni isti, koji su ga trovali prije, koji su spremni za sve zlo.

Vidim da su sinovi slavoserba uviek isti, kako su bili njihovi. Dok se i Hrvati i njihovi saveznici bore protiv boljševičke kuge, u svim državnim i gradskim uredima sve sami komunisti, saboteri, trovatelji našega javnoga života.

Prije smo znali trpiti takova zla jer su bili proizvod prilika. Danas je teško trpiti, kad za to sve mora podnositi odgovornost hrvatska država. Sad nemamo na koga prebaciti krivnju nego na sebe, a ne na narod. Onaj narod, koji se je borio toliko decenija za državu Hrvatsku nije kriv rušenju unutarnje fronte. Ni pretorianci ni janjičari nisu nikada bili konstruktivni. Oni samo ruše.

Oprosti mi, dragi Marko, da sam se pred tobom izjadao. Tvoj stari

Za Dom spremni

Summary

DIARY OF KERUBIN ŠEGVIĆ 1943 – 1945

Content of this article is a critical edition of Diary of Kerubin Šegvić, which was written sporadically by this prominent cleric and publicist in the period between January 1943 and May 1945. In the introduction editors (authors) of this article deliver an overview of basic information concerning this primary source, together with biographical facts about Šegvić and his career that was marked by his manifold roles in public, cultural and political life. Šegvić appeared in public life at the turn of the nineteenth century to the twentieth century, and from that time he supported ideas of the Party of Rights, i.e. fulfilment of the Croatian state rights. Some of his thoughts and attitudes regarding political activities in the Party of the Rights, as well as concerning some events at the end of the World War I and beginning of the Contemporary National Representation can be found in fragments in this Diary. Moreover, in the introduction authors emphasize Šegvić's role in Yugoslavia between two world wars. In this period Šegvić has published several publications, among which especially prominent was one about Gothic origin of Croats. Similarly, in this period Šegvić promoted Italian culture in various publications. Similarly, he strongly opposed any idea of communism, principally in his texts published in the magazine Hrvatska (Croatia), which was founded in 1933. Experiences from this period strongly influenced Šegvić's mindset and his thoughts during the time of the Independent State of Croatia, which consequently led to his death penalty and execution by Yugoslav communist authorities. At the end, authors of the article maintain that the first part of the Diary should be identified as origin of the Šegvić's records published in 1943 in Zagreb under the title »In the first months of the foundation of ISC. My mission to Italy 7 – 24 Sept 1941«. This could be concluded from the note printed at the bottom of the cover page, where it is written that the published text is an exact transcription from Šegvić's diary. By the same token, from the diary, which is published in this article, it is clear that from 1943 Šegvić's attitude

towards Italy has changed. At the same time he started to criticize Ustashas' regime, which was accompanied with his fears about renewal of Yugoslavia and spread of communism. The entire text of the Diary is complemented with numerous notes and bibliographical remarks. Moreover, authors deliver also a letter that Šegvić had written to the president of the Croatian State Parliament in 1942. This letter reveals Šegvić's critical views about actual problems in the Independent State of Croatia, and thus complementary enriches his Diary. In any case, this Šegvić's Diary is an important document that reveals some aspects of the World War II from the personal viewpoint of a prominent intellectual.

KEY WORDS: *Diary, World War II, Zagreb, Independent State of Croatia.*